

המישפה

עתו שבועי

רכב עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר החתימה על המצפה עם ההוספה הספרותית החדשה רמת המצפה:

באוסטריא-אונגריא:
לשנה 7 כתרין
לחצי שנה 3.50
לרבע 1.75

באשכנז:
לשנה 8 כתרין
ביתר הארצות:
לשנה 9 כתרין — 9.50 פראנק.

על "המצפה" בלי ההוספה הספרותית אין לתתום.
אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים לפי גדל השטח
ברכת מו"ט חצי הכתר. בראש הגליון שני כתרין.
גליון בודד 12 הלר.
המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כ"א גם שם מקומו הקודם:
קאנטא של פאסטשעק נימר 76.918
האדרסה לבית המערכת ולארמיניוסטריצה
"HAMICPE"
ul. Sw. Sebastjana 32. Kraków.
(בחויץ לארץ להוסיף: Oesterreich.)

Kraków, 24 Stycznia 1908.

גליון ד.

קראקא, ב"א שבת פ' יהרו תרס"ח.

לא בן אחי!

קשה לשחות נגד הזרם ולא נאה ללחום נגד דעת הקהל. אבל לא כל פזיונות דעת-הקהל היא ולא כל "זרם" טוב הוא כהחלט. לפיכך הרשיתי לעצמי לבקר פה ענין-צבורי אחד ולגלות את מומיו, אעפ"י שהוא לוכד את לבות הקהל.

בין חזיונות התחיה, שנתגלו מקרוב על אופק עולמנו היהודי, לוקח בלי ספק חזיון הלשון מקום בראש, קהל הגולה שבגליציא קם לתחיה, ובאותה שעה נעורה גם בלבו האהבה הישנה לשפת עבר, שפת עמו ותורתו. בכל מקום שאתה פונה הנך רואה התעוררות גדולה ותעמולה רבה, ללמוד הלשון, וקול הצעירים ברעם — תלמידי בתי-ספר התיכונים, שאחותם פתאם לבת אש קדש — עולה באונייה. ולכנו היה בודאי מתמלא שמחה אין קץ למראה הגהדר ההוא, לולא כי בא גם השפק עמה והרס את כל מבצרנו. השפק הזה יפרוש כצפעוני בקרבנו בשאלותיו: מי יודע? סימנים אלה של התעוררות האמנם סימני תהיה המה? או אולי רק סימני נסיסה? להבה זו, שעלתה מאלוה, האמנם היא תבערה טבעית, הולכת ומתחזקת? או אולי היא רק שלחבת של קש או של פתילה שהבהבה, אשר גדל התלקחותה, תעיד על אפיסת כחותיה וקריכת מיתתה?

הלמוד המודרני בכל מתודותיו הרבות אין ככחו לפתור את ספקותנו אלה בחיוב אלא בשלילה.

בספרותו, ישמש בו עב"פ ככל היום; בינינו — אם נחפוץ, אם לא נחפוץ — "הדבור" אינו עושה בלום, אצלנו העיקר הוא הספרות, כלומר: ידיעת הלשון על כוריה, למען נוכל באמצעותה להכיר את מטמוני פניני ספרותנו, שנכתבה בה.

הרמב"ם, שהיה הראשון (יסלחו החדשים על עוני זה בהתמכר בדברי זקן נגד המודנה) בין חכמי עמנו, אשר השב את למוד לה"ק למצות עשה מה"ת, לא מנע א"ע אעפ"י מלנעור באותם האנשים, שחפצו לעשות מין השיבות מיוהרה מהדבור בלה"ק בלבד, והחליטו, שרק התבן היא העיקר.

השיטה של עברית בעברית תוכל להיות איפוא טובה רק לאלה שלמדו כבר בילדותם את התנ"ך והספרות, ואח"כ הם רוצים להרגיל עצמם גם בדבור, לשם חבה, או גם לנערות וילדות, אשר לנביהן התביעות אינן גדולות כל כך וישפיק להן הדבור לשם דמונסטריצה קדושה בלבד; אבל להנך בה הדור הבא, כלומר: למלאות את מקום החדר ובתי המדרש, לגדל עברים ככל משמעותה של המלה ההוא, עברים מלאים את רוח היהדות ונכנסים לתוך תוכה של עצמות האומה כלה, עברים כאלה לא תגדל השיטה הזאת לעולם, עברים כאלה, רק ככה הנביאים והספרות העתיקה לגדל, ולא כפמפוטו מלים אחרות אפילו כמכמא הספרדי. אפשר גם זאת, אם היה הלמוד העברי לחובה בכת-ספר הכוללים והתלמידים היו נאלצים

השיטה של עברית בעברית ככל מעלותיה לא תוכל לצערנו למלאות את הפגום והחסר שבמחננו. השיטה הזאת העמידה את כל הלמוד העברי רק על הדבור בלבד, אשר סוף כל סוף — איך שלא נתיחס בחבה להתקוה המשעשעת, בראותנו הפעם את המון בני ישראל משיחים בשפת עבר — הלא בגלותנו פה הוא רק הלום נעים, שאין בו תפיסה בעולם הממשי כלל. אין זאת אומרת להחליש את השפעת הלשון באומה, אין כונתי להכחיש, כי הדבור הוא הגורם העיקרי בקיומו של כל עם ועם, וכודאי הייתי מתענג מאד בהיות היכלת בידי להשפיק לעצמי את כל צרכי בעולם החברותי והכלכלי רק בשפת לאומי היקרה. אבל מה נעשה? אם המציאות עומדת ומטפחת על פנינו, וכל המקשה את ערפו ורוצה לכסות עליה באהבה פלאטונית, הרי זה דומה בעיני לאותו הקשיון, החפץ לדחות בראשו את הכתל, למען לא יחצוץ בהליכתו. וסופו לרוצץ את קרקרו.

כועדת "העבריה" בהאג כבר ישב על מדוכה זו הארי שבחכורה, משוררנו ביאליק, ונערו בו הנסים החפצים תמיד להיות בראש. טרניקה נפלאה, ביליק הגדול מודה באמת, והללו מתקצפים! מצבו המיוחד של עמנו ואי-נרמליותו יבדיל גם כזה בינו ובין יתר העמים, בעוד אשר כשאך האומות הדבור בלשון בלבד מכשירתן להקרא בשם "עם", כי ממנו יזונו ויתפרנסו כל המפלגות והמעמדות שביניהן, ואפילו ההמון הגב, שאין לו חלק ונחלה

מיד נכנסה אשה בעלת קומה ממוצעת, גוף צנום, פנים רזים אך אציליים, שנודקנו בערך שנותיה החמישים. בידה האחת היא מושכת כלפי המצח את מטפחתה, אשר מתחנה נראה שבים לבנה השומרת על צניעות השער, ואת ידה השנית היא מנקה בסניורה. "ארח... מה נשמע אצלך ומיליבי? מה חפצך?" היא מקדמה במתינות ובחכוב מעושה.

"היא רוצה איוו סחורה... שמא תהיה עתה התחלה טובה..." מעיר החנוני.
"הודה, מרת מישקובה, חפצה אני בנייליק..." אומרת האכרית, ונכר שנהנה היא מכיאת החנונית, היודעת לדבר היטב בשפתה.

יענמי הורידה תיכף סחורות, חתיכות, חתיכות, והאכרית משהה, בכסה ובדקה לאור החויץ. הראשונה לא קמצה בשבת, והשניה בגנות. התחילה השואה, שבעוה, סרוב, משיכת האכרית מעל הסף לפנים, והנחה. ובהתרחק האכרית מבלי קנות מאים, כועס החנוני, אשר עמד עד עתה מן הצד בער דומם: "כל החלומות השחורים על ראשה! התחלה כזו!"

"שא, משה'לי..." גערה בו יענמי, אשר גם נפשה התמרמרה "שמא תשמע..."
"אכל הן זוהי התחלה!"
"אמנם זו הרעה. הכל הולך אחרי ההתחלה..." ענתה בקול מאמין בודאית הרכב.
"והא ראייה: ערפל לח בחויץ... יום רע... מתחרט

מעט?... בבקר כזה אין הקונים משכימים לבא... אך בינתים ענינו האמוצות כמו כחפשות והרות מעצמן, ושפתיו במלחשות מאליהן: "איי, איי, אין קונה... יהי מצער, ובלבד שיהי, כי העיקר היא "התחלה" של הפדיון..." והיא משהעמם, עוזב את הסף, ומתחיל למוד בפסיעותיו את החנות לאריכה הנה והנה.

"בקר טוב!" לפנים החנות נכנסה אכרית.
"בקר טוב!" הוא עונה וממודד בעיניו את הקונה הזו. על שאלתו לחפצה איננה עונה מאומה, רק מעיפה עין על ארון הארג רגעי מספר.
"מה תקני?... מה תקני?..." הוא מבהיל את השאלה הסטיריאוטיפית-החנונית.

"מה? — עינה האכרית בקול מתון בתקנה את מטפחתה האדומה, שמא זזה מן האון — אני חפצה לקחת לי גייליק".
החנוני הבלוי עניו ממילא לשון "לקיחה" הוא מכין לסחורה זו לא יאמרו "לקנות" רק "לקחת". זו מזולה, שהכל לוקחים ואינם משלמים, למן הקונה עד החנוני. אכן גייליק?

"מה את חפצה?" — הוא מנסה לגמגם בלשון הרוחנית. "גייליק הוא גייליק", שונה האכרית בכטוי בשות, שאין לפון באמתה. יודע החנוני שקצה לאונו שפת הערלים, וממהר אל חצי-הדלה שבמערב החנות — אשר בה יתימר המיד: רוצה אתה כחנות, רוצה אתה בכית — וקורא "יענמי! יענמי!".

פיריטון.

טעות*.)

ספור

מאת ראובן פאהן — האליטש.

א.

נפתחה מכפנים דלת אחת החניוה בשוק, אשר ממעל לה תלוי שלט "יענמי בנינין", ואדם זכר נראה כפתח, מאותו הסיג שקוראים לו, "בעל-בית-נאה". יהודי גבוה, כרסני, בעל ערף שמן ופנים עגולים ואדומים, ששתי פאות צהובות ומסמסלות וזקן אדמוני רחב נוהנים להם צביונם הרצוי. מגבעת של סמט על ראשו וקפמן שחור על גופו.

הפתח שלח את ידו לנשיקת המזווה, סדר חביכה של מוך על הדלת מצד זה, ושלאי של ארג-אדום בצד זה. על הסף נשאר עומד, כמתאמץ להסתכל אל השוק, אשר ערפל לח, המרפרף בבקר זה, ההערב בהמרות העשן, שנדחקו מן הארבות וישתלשלו באלכסון למטה, ויעננו את הכל.

הוא מפקח. למה מהר כל כך ללכת להפלל... מדוע אין לשוב היכף... בלום הפסיד מה לוא התאחר

* הספור הזה נכתב בשביל "השחר". ההתחלה נרפסה ונפסק באמצע, לכן אני נותן את כרו בשביל "המצפה".

ענינים מדינים

בולגריא הפרועה. המניסטריום בבולגריא התפטר, אין הרבר השוב מצד עצמו, אלא מפני שהיא מלמד על המצב הכללי בארץ החרשה הזאת ובעם הסלבי, שהרוסים אחיהם עשום לעם ואצלו מרוהם ועל פיהם הם מתנהגים ובעקבותם הם הולכים. בולגריא היא ארץ פרועה, אלא שהמרידה והרצה והשוד אינם מתהוללים בארץ עצמה, אלא במקרון ובעזרת הממשלה הבולגרית. גדודי רוצחים ושודדים מהריבים את הארץ הנאוה והפוריה, שממנה יצאו אלבסנדר המקרוני וראש פילוסופי יון אריסטו. אין יום, שלא תבוא שמועה מבהייה משם על-אדות שפיכת דמי נקיים ושוד ערים וכפרים. כל עם משמיד רעהו בפוליוטיקה. נפתלה בזאת רוצים הבולגרים לרשת את מקרון. כל עמל אוסטריא ורוסיא לעשות הקונים שם היו לריק, השולטן ממאן לקבל עליו עול זרים והשנתתם וביד הזקה אין הממלכות רוצות להכניעו, בי אשכנו מגינה עליו ותחת מחסה קנאות הממלכות עושים הבולגרים את השערוריות וממשלת טורקיא שמחה בזה, כי ישמדו הנוצרים מארצו, מבלי שתהיה ידו בהם. ותחת רשם הנבלות הנעשות תחת יד הממשלה הבולגרית ישתחו מרות כל העם הבולגרי. הארץ מלאה חמס ומרחה וגם הפקידים הרמים לא ינקו מזה. בניני הממשלה נמסרו לקבלנים צרפתים בעד כ' מיליון ועתה נגלה, כי קבלנים אוסטרים בקשו לבנות במהיר קטן הרבה מזה והעבודה נמסרה ביוקר מפני השחר, שקבלו המניסטריום. זו היתה סבת ההתפטרותם.

המלחמה הקדושה. במרוקא הכריזו התושבים מלחמה קדושה בעד האמונה והנביא, להשמיר כל בן נכר מן הארץ. ובכל זאת נראה שלא יהינו בני מרוקא להתגר בהיל צרפת. ואמנם בערי החוף לא הכריזו בלל את מולאי הפיר לשולטן. שם עוד עבדאל עזיז עושל לבראה עין ע"י הצרפתים. וממשלת צרפת אומרת, כי לא תתערב בעניני הארץ בפנים, כי אם השגיה על השלום בערי החוף ותמנה שוטרים אירפיים, כמו שדומל עליה באספת אלגזירה. ע"פ שמועה ילך עבדאל עזיז עם הילו, לבבוש את עיר ממלכתו מיר אחיו וליסר את המורדים.

על המצפה.

אל נשים יהודיות.

השמעתן נשי ישראל, בי רשת פרושה לרגלי בנותיכן העדינות, היושבות לבטה בהיקכם? הודעתן

החדש, החדש ביותר, כולע את כל מה שלפניו. ואחרי כן כאשר תבא הריקנית ותמלא את כל הללו של עולמנו, יספדו הסופדים ויקוננו הפקוננים, כאשר שמענו זה מקרוב אחד הסופדים ההשוכים מתאונן מר: "הרור הראשון ירע עברית מתוך החרד והישיבה, מתוך הספרות הישנה והחדשה. אבל אים איפה ה"גבורים החדשים", שקמו לנו מתוך המטורות ו"העלם קטן"? כמה מהם נשאר קוראים עברים? עוברא היא, שברוסיה הדלו גם ללמוד עברית" (המצפה" 52).

לא עת עתה לקשור קשרים על ראשי הסטודנטים בעלי "תהיה שפת עבר", לא-עת עתה לצלצל בכל הפעמונים בשביל האספה, שהיתה בלבוב; אררבא, הגיעה השעה להגיד להבנים הנאמנים האלה את האמת: אם באמת ובתמים הפצים אתם להשאר עברים נאמנים לעמכם ולשפתו, או דעו! התורה אינה נקנית אלא ביגיעה! וכל זמן שלא תיגעו את עצמכם להבין את חזיונות הנביאים ועקרי ידיעות ספרותינו, יש מקום גדול לחשוש, כי כל עבודתכם תכלה כענן ותשאיר אהריה רק אפס ואין. אבא אפלב אום.

הערת המערכת. הכותב הנבבר מתרעם על ההנזמה והרי גם הוא לא נוהר ממנה. באמת רק הלמירי בה"ם מסתפקים בלמוד הלשון ע"פ המתודה החרשה וזה הרבה מאד לפי הערך. הלא לפני זה לא למדו עברית בלום והיו בורים גמורים והסתפקו רק בספורי המבול והאבות בלשון וזה יזוה היה כל יזוהרם, בעת שבני הנכרים לומדים יותר מהם מתרנתו. עתה הם יודעים עכ"פ את לשוננו וקצתם גם בוהבים עברית ולומדים את הספרות החדשה, וכן הדין בנערוה. האין זה משמח, שנערוה תחת לקרוא רומנים צרפתים ופולנים הן עוסקות בקריאה עברית ויודעות את עמם ומצבו הנכחי עכ"פ? אבל נערים, שאינם מבקרים ב"ס נברים, הלא באמת אינם מסתפקים בזה. המה, אף אם ילמדו עברית ע"פ מתודת חדשה, ילמדו גם תורה וכל הספרות, כמו שלמדנו אנו. בכל אופן גם להם וגם לתלמירי בה"ם ולנערוה נקל להתהיל הלמוד ע"פ המתודה החדשה, בי בעזרתה ילמדו בחדש אהר יותר מאשר למדו לפנים בשנה שלמה. עכ"פ לא הביאתנו לידי המצב הזה, אלא שבמצב הזה אחזנו בעכ"פ, להציל עכ"פ מעמ, וזה עלה בידנו על צד היותר טוב.

ללמוד אותו בהדרגה כמשך כל ימי בקורם, או אם היו לנו כתי-ספר עברים מהממשלה, וכתנאי שכל תלמיד מחויב לבקרו לכהפ"ה המש — שש שנים בכל יום ויום, והיה ביכלתם ללמוד עכ"פ עפ"י שיטה זו ראשית ידיעות ספרותנו, או אולי היתה השיטה הזו מועלת לנו מעט; אבל עכשו, כמו שהרבר נוהג בינינו, כי הצעירים בשעה שתקפם חשקם יתאגרו לאגודה ויעשו "קורסין" על איזו חדישים, וכאשר אך יגמרו את ספר ההכנה "לפי המף" וכדומה כבר יאמרו: דים! או כאשר יאמרו המורים הביתיים עתה לנמוד את תלמיריהם הקטנים את "כל התורה כלה על הגל אחת" בספרי המותרות החדשות, שלא נבראו בעיקרם רק למען כתי-הספר, ותלמיריהם אלה כאשר אך יפסעו על מפתן בתי הגימנוזים ישכחו מהרה גם את הא"ב העברי, עכשו השיטה הזאת לא תוכל להעמיד לנו רק לכל היותר מעט רוברי עברית, אבל לא מביני עברית, יודעים את התורה וספרותה; ואם המצב הזה יארך עוד הרבה, אז מי יודע אם לא נזכה עוד לראות בעינינו, חבל של מדברי עברית, אשר כל ספרותנו העתיקה והחדשה (וגם אלה של ד"ר בנפלד בכלל) יהיו התומים לפנים בשבעה חזמות, ומ"מדברי עברית" כאלה עד "מתבוללים" גמורים רק צעד אחד. כי "זאת יודעים אנו עפ"י נסיון, כי רק כל אלה שיש בידם תורת בית-רב, כל אלה שקראו ושנו בספרותנו העתיקה, נשאר לאומיים פחות או יותר, לעמים בע"כ. אין לנו ארץ, אין לנו... בקצור אין לנו שיוך רק התורה הזאת, והיא הדבק הלאומי האחר שלנו, המבצר האחר נגד הרוחות הסוערות" (רברי ד"ר רובינון כ"העולם" נ"ב).

מעציבה העוברא הזאת ונוראה, אבל הגיע הזמן להתחשב בה. כל למוד, שיש לו זכות הקיום, צריך ליגיעה והבנה רבה, לא די להתחמם לאיזו ניצוצות של "מורה", ולפעמים גם מעשה להמים בלי שום ערך של קימא. אבל זה הסרונונו המיר להיות שטחיים, שוקיים יותר מדאי, לקיים אנחנו בהנזמה לגבי כל צפצוף חדש. כל אבעבוע של בורית, אם היא רק מכריקה, חדשה ומסמאת את עינים, נוטים אנחנו לבטל מלפניה כל מה שהיה. אין אנו עושים חשבון בנפשנו, אם בת-הרגע הלזו יש לה באמת איזה ערך ממשי, אין אנו רוצים אפילו לנסות, להבר את הישן עם החדש, למזגם ולהרכיבם הרכבה אחת שלימה והטובה; רק

משה'לי הש כעין עקיצה בנגדו ברבריה האחרונים, ואולי גם עקיצה צורקת, וישם קץ לזוכה.

ב.

בחיי ההנוני משה'לי בא שנוי בזמן האחרון במקורם הוא פותח את החנות, ולכל רבר ממכר יקרא את יענטיל "העור" שלו, כאלו אין לו הרשאה לעשות מה מדעת עצמו, אך רוחו, השקט ושאנן המיר, אבד את שווי-משקלו.

עומד הוא עתה אהרי הצהרים נשען לשלחן, תוחב ומצריב את שתי ידיו בשרוליו, נושך את שערות שפמו, שזה סימן, בי הרהורים נגרשים בקרבו. "א, ימים באים!... עירנו היא לגבי יהדות בהינה ארץ ישראל-קמנה. אני בעצמי הנני מן בעלי-הבתים החסידים כאן. עורי מתנהג באבי ז"ל: עריכת "תקון-הצות", מעט משניות בכל שהרית, עיון בספרי מוסר, ולפעמים בערב גם דף גמרא... והנה הבה שלי — נערה צנועה נ"כ — כבר מואסת בדרך הלז... סוהר היא מבקשת... אמנם קשה הפרנסה בעתים הללו. אבל בהור סוהר, מלבד שאינו למדן, גם יהדותו אחרת לגמרי... צוארון מהורק... אי, אי, ימים רעים..."

בפתה נראה המונה. אדם גבוה, בעל כהפים רחבות, פנים שמנים, שפם מסולסל למעלה, עינים מביטות ישר, הנושא על זרועו מרבד מנומר ובידו אמתחת קמנה, מרים בידו השנית את הצי-הצילינדר

ללמוד "חוק" לבקרים... אברך יקר. אמת? ועתה — בינינו לבין עצמנו — הן תרעי, כי הייצי שלנו איננה ילדה... בת עשרים... ואסמוזנים לה החן כזה, צריכיםלמהר... "בוראי כן... שרה'לי היתה צעירה ממנה כשנשאה לאיש... מסכימה יענמי. "שרה'לי שאני... הן איציק'ל היה השירוך הראשון, שהוצע בעבורה, והיא הסכימה, ומיר נגמר הרבר. אך חייצי היתה, בוררת הרבה. כבר הציעו שרובים אהרים, והיא מסרבת. נבדו של ר' בצלאל היה בוראי תבשימ, אך, הלא תזברי, בכתה אז... מצערתנו... יענמי, מסיים משה'לי בקול מחליט, שלא הורגל להשמיע — את אפס... את יכולה לרבר אתה... שבהי בפניה את השירוך הנבחי... אמרי לה..."

"וכי שבחי מועיל? היא הכמה כמלכת-שבא! גם בשירוך זה לא הרצה... למה אשלה אותך ואותי? — היא רואה איך אני מושהרת אצלך, איך עלי להיות "הסוחר" במקומך... היא מבינה". "ובכן?... שאל משה'לי בקול רומט. "ובכן צריבים לבקש סוהר... בעל, שיתן פרנסה... אינה בלל אי-צורקת בזה...". "כלום מה הסר לאיציק'ל? מלוה-ברבית מצוין ומצליח...". "איציק'ל הוא איציק'ל... אך האהרים הם חובשי-הנור, במנינים. אינם יודעים לבא בסוחרים, והאשה האמללה מכרחה לפרנס אותם..."

אני כי מהרתי לשוב מן הקליו... — והוא נגש אליה ולוחש לה — ליפא שרבן הציע לי שם שרוך נכבר בשביל הייצי שלנו..."

"ליפא... ליפא... שרבן מוצלח! מי יודע איזה שרוך הוא יבול להציע..."

"אם רצונו של מקים בכך, הרי גם ליפא שלהי טוב... היום השביל באמת למצא חתן בלבבי..."

"אפשר... מאין? המעיר רחוקה?"

"אני משנן לך: שרוך הגון. לא פעם הזוהרתיו: ליפא, הן תרעני. אני בעל-בית השוב בעירי, ונס מקורב אצלו שלימ"א. נדן אתן שני אלפים בתרים, החצי במוזמן והחצי באררבתא על ביתי... הבתולה שלי היא יפת תאר ומהוכמת. ר' מהלקות של השקולה בלתה בהצטיינות, קוראת ומדברת בשפות הארץ במהירות ביהודי מתפלל — להבריל — אשרי... מובן איפא, כי אבקש לי התן ידא-שמים, למרן מופלג בש"ס, עוסק בתורה ובעבודה ומתנהג בחסידות... זאמנס הפעם כון לדעת... ממש אתרוג מובהר."

"הלואי..."

"אתרוג... כמו איציק'ל שלנו, אך יותר בקי ממנו בתורה..."

"איציק'ל... ומי בהר בו בשביל בתנו שרה'לי, אם לא אנבי? התפאר שאתה מבין גדול! יש מבינות ב"ה בראש הזה..." מראה יענמי באצבע כלפי מצחה.

"איציק'ל הוא תכשיט... נקואות, קביעת עתים

המחזורים על הפתחים בהמציאם להם עבודה להשתכר, להתפרנס מיגיע כפיהם ולגולל את חרפת עמים מעלינו, כוחרים הם להם בעסק הנשך, ליסר „בנקים“, כתי הלואה, למוץ לשר העניים לאט לאט, להוסיף עוד חרפה על חרפתנו, לשימנו ללעג ולקלם בעיני שכנינו. בן נובה לראות כפעם כפעם בנקים חדשים יפתחו ככל עיר ועיר וככל פנה שאנו פונים מהנוססים שלמים כאתיות גדולות ושמנות. הם מהפכים את הכרבר אשר בידם לקללה, הכבוד לחרפה ולכלמה. עד מתי תרבק כבשרנו הצרעה הממארת הזאת? עד מתי לא נטהר מהמחלה המתרסקה מדור לדור? אחרי מתי עוד?...

התר.

מעולם הציוני.

מישיבות הוה"פ הגדול.

(סיף)

כיום השני נמשך וכוח ארוך ע"ד הקפה הלאומית, שהוה"פ רוצה להלוות ממנה סכום גדול לכנין בתים כערי א"י. דוכרים אחדים התנגדו לזה, כי הכסף צריך להיות חפשי, שאם יצטרכו לו כשעת הכשר יהיה בעין. הו"ב"ר מר וולפזון ענה, שהוא רוצה להניח ש' אלף שקל מן הקה"ל במקום כשוח, שלא תהיה אפשרות לאדונים ידועים (הארציים) להשתמש בהון הקה"ל לצרכי נסיונות. ולחברה החדשה „להכשרת הישוב בא"י“, שנוסדה בלנדון, יקציע סכום, אם ישתתפו גם יחידים כאותו הסכום. הנסיעה לקושטא לא היתה מיוזם-ענג. באמצעי הקופה לא נובל לעשות עבודה מדינית; אבל אם העבודה המדינית הניא הוצאות מוכות, לא יחסרו לנו האמצעים. — ד"ר אפנהימר מתנגד ככל עוז ליושב קמ"י. השאיפה להושיב משפחות אחדות בא"י אין לה חשיבות כלל. הפקידנו הוא להחל ביושב המוני ואת זה נובל להוציא רק בתכנית המיוסדת על התישבות משותפת. אינני מאמין במקרה מצלח. לא יתנו לנו רשיונות אם לא נהיה לבח בא"י, שצריכים לחשוב עמנו. ע"כ השתהפתי ביסוד „בצלאל“, כי מביה"ס הוא יצאו אלפי חניכים, שימצאו אפשרות לקיומם וערכו ברכות הימים אין לשער. הצעתי בדבר התישבות משותפת מכוססה על שלש הנחות אלו: א) הפועלים ימצאו מגן בה מכל צרה בראשית שנות עבודתם, המיסדים מקבלים את האחריות. ב) הפועלים ישתתפו ברוח ובזה יתחנכו להתעניין בעסק, וזה נחוץ להפרכת המושכות. ג) העבודה התי איננסמסיבית; על שטח ארמה, היכול לכאורה לקבל מעט אנשים, יקבל ע"פ אופני עבודה חדשים פי מאה, שיתכלכלו בכבוד. אני מתנגד להלואת כסף הקה"ל לח' „אחיות הבית“ לא נעסוק ביושב, שמטרתו לצבר הון. הפועלים צריכים להיות יהודים, ואם לא, אז לא תהיה הארץ יהודית לעולם! לא נובל להפיך פועלים עירונים לפועלי שדה, כי זאת ירידה היא. אנו נעשה את הפירולטריון לאכרים, כלומר לבע"כ. — ד"ר רופין אומר, כי כל תכנית ד"ר אפנהימר נכנסה בפרוגרמה של חברת „הכשרת הישוב“, שנוסדה בלנדון כהברלים קמנים. אחרי וכוחים ע"ד „המהלך החדש“ בהנועתנו וישוב קמ"י וגדול ערך ד"ר פרידמן שאלה אל הו"ב"ר ע"ד המו"מ בקושטא. אם יש תקוה להשיג רשיון ליושב גדול כשוח, אני יש להכין את החברה „להרחבת הישוב“ ככל האמצעים, כבדי שתוכל לעשות את הנסיון ביושב משותף ולהכין גם את הכסף לצרכי הישוב. הו"ב"ר כאר כפרטות את אפי עבודתו המדינית וכאר, כי זה ברור, שהתקוות המדיניות של התנועה הציונית מוכות היום מאשר היו ככל העתים. הו"ב"ר העיר עוד על הערך הרב, שיש להלואת הכסף מהקה"ל לח' „אחיות בית“. אין זאת המיכה, אלא עסק רב-התוצאות. אחרי וכוח בדבר התערבות הוה"פ בעניני הקה"ל התקבלה פה אחד הצעה זו:

הוה"פ הגדול שמח ביסוד הח' „להכשרת הישוב“ בא"י וקורא את החברים ככל הארצות, להתחיל בתעמולה נמרצה למוכת המוסד הזה, הוה"פ הגדול מסכים

דרכיהן, לכל תלכדגה בידי האורכות לנפשותן. ואם תלכד אחת הכתולות תצאנה כלכן יחד חוצצות, להרעיש על הממשלה, לתת לכן עזרה, כי זו חובתה. אינה דומה השתדלות איש אחד כד"ר לנדא בקראקא, האיש היחיד המטפל בזה עתה, להשתדלות חברה גדולה של כל הנשים החשובות, הצועקות לעזרה. מאה כל קוראינו ומאה העתונים בשפות אחרות נבקש להרגם לפני הנשים את הקריאה הזאת היוצאה מלב דוי על צרת עמנו ועלבינו.

מן העם

קשה לטהר רבים מכני עמנו מזהמת הגלות בקריעה ים סוף, וכל היגיעות והזהאמצות לנקותם לא תעשינה פרי, כמו צר להם להשליך מעליהם את על הגלות, שהם רוכצים תחתיו זה רכות בשנים, והתרגלה היתה להם כטבע שניה, כחוק מחקי החיים, אשר הפורש ממנו כפורש מן החיים ממש. הלא אחרי כל גולת זכויותינו ולמרות לחצנו הלאומי, אזרחים אנחנו וכל דרכי החיים פתוחים לפנינו, מלבד משרות רמות. התרכות ההגדולה, הקולטורה נשתרבה. ענפי עץ החיים התרכו והרשות לכל איש להנות מהם וכן הרשות בידנו לבחור לנו מלאכות הגונות וחרשת המעשה, המחיות ומכבדות את בעליהן, ולהשליך מידנו את הפרנסה הנתעבה והכזויה, את הרבייה, שאחזינו בה רק בעת שנכדלנו לרעה מכל יושבי הארצות. וישראל עודנו כחרש לא ישמע, עודנו עומד בנו כפרף כראש שחוח, נכון לתת למורטיו לחי בעד כל מפל אבל ופתותי לחם יבש ככימי שלטון האצילים בגופות עבדיהם, כמו כימי התכודרותו בניטוי יש לנו שווי-זכויות ואנחנו נהנים ממנו, אם גם לא כמדה גדושה ככל העמים; ממשלת הצדק והישר שלטת בארץ, חרות הרה יש גם לנו כלכל העמים, ולנו המשפט והחובה להיות אבר שלם ומועיל בחכרת העמים, ואנחנו עודנו הווים שוככים החת ערמת אבק הגלות, לא נניע אכר להתנער מעפר, להשליך מעלינו חלאת התרגלה התעבה, הננו כאבר מדלדל, סרח עורף, שאין הפץ בו... יכולים אנחנו לאחוז בכל מסחר וקנין, ככל עבודה ומלאכה, אָמנות וחרשת המעשה כאין משכית ומפריע. ועשירינו נמילי הכסף וכיחוד כניהם הצעירים, אין להם שום עסק אחר זולתי נשך ותרכיה, זה העסק נחלת אבותיהם ירושת ימי הבינים. החת ליסר ככספם כתי חרשת מעשה שונים, להחיות בהם נפשות רכות כעבודות שונות, תחת להיות אנשים מועילים לחברה האדם ככלל ולעמנו כפרט, להמעיט בזה את מספר פושטי היד המתרכים מיום ליום, לנעול דלת בפני

יענטי מהאוננה, כי העיר קטנה, אין נצרכים לסחורה מובחרת. העיקר הוא הזול. אנכ הראתה לו את בקיאתה כמסחר, ונהנה כעצמה מדבוריה אלה. הסיכן האזין כאדישות גמורה, סגר את אמתחתו, ויפטר.

„צרה-של-סוכן כזו לא ראיתי עדיין, אמר משה'לי לאשתו כשעזבם, אינו מדבר מלה יהודית... אינו מאין בנו לקנות... כטח אף הוא יהודי, אך מאותם שקוראים להם „מורכמשיק“... הסוכנים מברינו הם אנשים אחרים ופשוטים, ולא כמגוזה זה... יהודים שנתפשו לסוכנות עם כל הסימנים: מלובשים כגוים, מגולחים כמיהם, אך מדברים יהודית, ובעצם יש כם עוד ניצוץ יהודי...“

„כן... מסכימה היא לדבריו, וכין כלם משכחת אני את דוד יודמאן...“

„מי זה? השחרחר קצת? סוכנו של פוזק?“

„כן... זהו אדם הגין ויקר... נשמה נפלאה... אני מחכה לבאי, כי ככר אפסו אצלנו ממצפחית-הדיכוי, שאינם נמצאים רק אצלנו... וצריך אתה לדעה, כי סחורה זו אינה נהנה כהקפה... אך יודמאן נוהן אותה לנו...“

„א, זה!? זהו באמת אדם אחר...“

(עוד יבא).

בנות שרה רכקה רחל לאה, כי אין אף בתולה יהודית אחת כשוחה מהלכר כחרמן של הנזירות הקתוליות האורכות להן זכורנה? את מקרה כת יהודי חסוד ובע"כ חשוב ועשיר בקראקא, שנתפתחה בהו לכרוח אליהן ועקבותיה נעלמו עד היום הזה. לא רק בנות יהודי הכפרים עלולות איפוא לנפול כפח יוקשים, כי אם גם בנות ערים גדולות, ולא רק בנות כורים, כי-אם גם בנות כע"כ תורנים וחסידים. ומדוע לא עשיתן עד כה שום דבר, להציל ככודכן וכבוד בית ישראל? הן יש עוד כלכותיכן כעט רגש כבוד, רגש עמידה על נשיותיכן, הנמצא גם כחית השדה וכרמש הארמה. גם הולעת נרמסה מתעקמת ומדוע אהן מחשות לצרת אלפי כנותיכן, הלקיחות כשבי בעת שלום ונהונות כמצוד וכמצוק, כרותות ממשפתהן ומעמן ואוכלות שארן מעל עצמותהן ואחרי שימירו רתן כאונם ישליכון הצדקניות הקתוליות בארץ רחוקה כנצר נהעכ, עזיכות וגלמודות, להיות לשפחות או לזונות פרוצות או - לגוע כצרתן כשוק, כאין להן מחסה וכסות כקרה. ואין זאת „נזרת המלכות“, שעלינו לשאת אותה בדומיה. זהו מעשה נשים פרטיות, אך מסודרות היטב וההסתדרות נתנה להן עוז, לשלוט כנפשותינו ולהמיל אימה גם על הממשלה מאויבנו נתחכמה גם אנו. ככה"ס של הצרות נלמדה מה שאיננו מכינים. הסהדרנה גם אהן נשי ישראל! קבלנה גם אהן עכ"פ חוכה צבורית אחת: להצילנערות שכיות מכית שכין. כווארשא ישנה חברה כזאת של נשים יהודיות, שמטרתה להציל נפשות גנוכות כאלה מבתי המזנר וככד הצילו מאות בתולות יהודיות מידי דמצודרות נפשות והוציאו מכות כלאן, ומה שאפשר לנשי ישראל תחת ממשלת רוסיא, ששם קשה כל כך יסוד חברה ופעולתה, הן לא יקשה לכן נשינו תחת ממשלת אוסטריא. רק הרצון הטוב חסר לכן, הרגש הצבורי, להצטרע בעני אלפי אמות אמלולה, שנגזלו כנותיהן האהובות מחיקן, להקדישן לכשת. צאינה וראינה בנות עמנו כמה חכרות נשים ישנן כאשכנז לאחינו, להציל בנות ישראל מידי סוחרי הנפשות. והנפשות ההן גם-כן בנות יהודי פולן הגן ואהן גם לתועבה הזאת לא שמתן עוד לככך. איך לא הבושנה נשי גליציא, שנשים כחוף לארץ מגינות על כנותיכן ואתן מחשות? אבל הלא לנכות הנערות ע"י הנזירות הקתוליות לא תוכלנה אחיותיכן כחול"ל לעשות מאומה. אתן עשינה, כי עליכן החובה לפני אלקים ולפני עמכן וכעמרכן מנגד יהיה ככן עון, לא תוכלנה כפרו. הסהדרנה נשי ישראל, לעמד על נפשכן, יסדנה חכרת מגן ככל עיר ועיר, להזהיר את אחיותיכן, להשיגות על חנוך כנותיכן ועל

מעל ראשו, נגש אל משה'לי ואומר אשכנזית: „האכבד לעמד כפני הארון יענטי כיינכין?“

„המ... מסתמא — הוא מגמגם — זהו חנותי... הפריץ הוא סוכן-נוסע?...“

„שמי כלוי, סיכן התעשייה-של-כד הראשית כמורביא. הפכריקה הזאת היא מעולה... עושה עסקים כפעם הראשונה כגליציא... ככר השנתי כעבודה את הקונים היותר נכבדים. יואל הארון לבחון את הדוגמאות...“ הוא אומר אשכנזית, פותח את אמתחתו וכוציא חתיכות-קטנות של כד. משה'לי מעיר, שיקרא את אשתו, מפני שהיא מכינה גדולה על סחורות. הוא נגש כמחיריה אל חצי-הדלת וקורא יענטי! יענטי! והיא כאה מיד.

„אכבד, מדאם! — סוכן הפכריקה הגדולה מסוג זה — קורא לעומתה הסוכן כהרמת הצילינדר — הנה הדוגמאות...“

יענטי נצכת מעבר לשלחן, כוחנת את החתיכות, ושואלת — כהתאמצות לדבר דוקא אשכנזית — על מין אחד: „כמה מחיר הכד הזה? אך כזול, כי מכינה אנכי...“

„מחירו שלשים צ"ל המתר...“

„כיוקר... אולי תקח עשרים ושלשה? ואקנה תמיד אצל הארון...“

„נעים לי מאד... אך מן המחיר הקצוב אין לזו... אנו אורגים רק סחורות משוכחות ולא זלות...“

להחלפת ראשי הקהל והאספה הכללית שלה בנוגע לח' להבשרת הישוב"ב בא"י וכנוגע ל"אחוזת בית". כשיבנה האחרונה עסקו בענין צרך הכסף של ההנהגה. היוב"ר האר את המצב רב-התוצאות הנבחי והביע את נחיצות המצאת האמצעים הנחוצים מיד. כל הנאספים הסכימו והודו לצורך העמילה רבה ועבודה נמרצה בתוך המפלגה, לקבץ את הסכום הדרוש. בכסף הזה, "קפת המפלגה", ישמשו לכל צרכי המפלגה והעיקר בשביל העבודה בא"י והתעמולה המדינית. נהקבלה ההחלטה הזאת: הוה"פ הגדול אחרי שמעו הרוה"ח של הוה"פ המצמצם ע"ד המצב המדיני וע"ד דרישות העבודה בא"י, מחליט פה אחד, להטיל חובה על ועדי הארצות וחברי הוה"פ, להקדיש את עבודתם קרם-בל, לקבוץ כסף בשביל קופת המפלגה.

חברים!

הננו פונים אליכם היום בשעה רבת הערך. אחרי שמסר לנו ראש הוה"פ רוי"ח בפעולותיו בחדשים האחרונים, הגיע הוה"פ הגדול לידי הוכחה מכריחה, כי חובה קדושה ונחוצה על כלנו עתה, להמציא מהרה אמצעי כסף רבים, למען יהיה אפשר להמשיך את המו"מ המדיניים. ועוד חובה שניה גדולה מוטלת עלינו. עבודתנו בא"י צריכה להתבסס על כסים בטוחים, לשכת עבודה תוסד בא"י, אשר שם יתנהגו מוסדינו הפוריות וכישם הצא עצה ותושיה. מיסוד הלשכה הזאת נקוה הקופה חדשה כחייב הכלכליים של ארץ מבורחנו. ע"כ החליטו חברי הוה"פ הגדול, לעורר את הסהדריות המדינית, להקדיש עבודתם עתה בשורה הראשונה, לקבץ כסף לקפת המפלגה. חברים וידידים! הננו כושרים בכם, כי הבינו את ערך הרגע והמציאו ליד הוה"פ את האמצעים הנחוצים. גם רכיום, שלא באו עוד בקהלנו, לא יקשו לבכם לדעת, כי טובת כל ישראל דורשה, לעזור עתה בכח את תעמלת התנועה הציונית. אין עתה עבודה חשיבה מונו, להתאמץ בתעמולה נמרצה מיד, להגדיל את קופת המפלגה. אחים חזקו ואמצו, לקרב אלינו אנשים ולקבץ כסף בכל מקום, אשר שם יהודים, שלכם ער ונאמן לארצנו החביבה ולעמנו הנדכא והנדה. באו כנים עד משבר וכח אין ללדה! הועד הפועל הציוני.

מכתבים מערי המדינה

קראקא. אור ליום ב' ש"ז היתה בהיכל מועצת הקהל אספה כללית של חברת יסוד ב"ס ליהודים פה. נבחר ועד חדש של י"ב איש, כלם יהודים נאמנים בסורים אל הרעיון, שהיה יסוד לחכרה הזאת. היכוח הצטמצם כמעט רק בבקרת הקשה, שמתך מר דרזנר ב"המצפה" על הועד הקודם וביחוד על מר מירטנבאום. הנאספים נוכחו, שעשה הועד את חובתו באמונה ועמל הרבה, להוציא את הרעיון של יסוד ב"ס עברי אל הפעל, אלא שמכשולים מן החוץ עמדו על דרכו, למנוע את המוסד. הציר היהודי של קהלתנו כמועצת הממלכה, שהחריב את הגמנויים העברי פה במלאכות הסוציאליים והחסידים, הוא השתדל גם כמסר הזה, לבטלו כטרסנוסד כמלשינות. ועבודה רבה היתה להועד שלש שנים להתגבר על המכשולים ולהביא את הדבר עד כה. וחלק בראש נטל בעבודה הזאת מר מירטנבאום, שבכה העליב אותו המבקר הקשה חנס. חברים רבים נוספו כאספה לחכרה הזאת, החביבה מאד על כל היהודים הנאמנים, מפני שבאה לעולם בצער. גם הועד החדש נוהן ערוכה נאמנה. כי הקופה חדשה תתחיל בשנה הבאה בחנוך הילדים בעירנו. חובה קדושה מוטלת על כל יהודי, המרגיש בצרך חנוך יהודי טוב לילדי העבדים, להספח אל החכרה ולהגדיל הכנסותיה, למען תוכל להוציא אל הפועל את כל הפרוגרמה הרחבה, אשר בתקנותיה.

קראקא. כמוצאי שבת האחרונה היתה ישיבה כללית של מועצת הקהלה תחת ראשות המשנה ד"ר ר' לנדא, כי הנשיא נסע למנטאו. היוב"ר הודיע, כי

מהיום תתחיל הנהגת הקהלה שוב למכור פחם, המכונים ע"ז הם מר י' בירנבאום ומר נ' גלדנרט. ד"ר אינגץ לנדא דרש, לשלוח התקנות החדשות של הקהלה מיד אל הנציבות, לאשרן ולא להניחן פה. היוב"ר הביע חפץ הנשיא, להמתין בזה עד שובו, אבל נמנו ונמרו לשלחן מיד. — מר א' מרגלית הרציא ע"ד קמח של פסת, שהוא ראש הועד הממונה על זה. ביה"ד לא נהן רשות להביא קמח מן החוץ וכן נודגים פה משנים קרמוניות, כי הקהל מיהן קמח במחנה אחת תחת השגחת ביה"ד. כשנה שעברה היבף הקהל על הרוח ז' אלפי כתר, שהרויח בקמח של פסת, עוד ו' אלפים וז' מאות כתר לחלוקת מצות וכסף לעניים, לכלכלת האביונים ביו"מ, להאכיל אנשי צבא וחילים בכיה"ח ואסירים בבית הסהר. והיום בעת היקר הגדול על הקהל להוסיף מקפתו עשרת אלפי כתר. ואם יתגר הקהל על מינופול הקמח, שלא ישהכר בו, עליו להוציא לפי"ו י"ז אלף כתר ושאלה חמורה היא, מאין יקח הקהל להוציא. סך כזה? אמנם נכון לעשות בשנה הזאת את ממכר הקמח הפשי, אבל יש למצוא אופן, להקל את העול מעל קפת הקהל. ד"ר אינגץ לנדא דרש, שלא ימתן הקהל עצמו חטים, כ"א יקנה מיד הסוחרים קמח ע"י התחרות וישיג כזול והשאלה מאין יקח הקהל י"ז אלף כתר אינה חמורה כ"כ. יטיל נא הקהל את המסים על כל האזרחים כישר, כאשר יוכל כל אחד שאת ולא יתנהג בפוליטיקה בעת המלה דמסים, כאשר עד כה, שלפני הכחירה ככרה הנהגת הקהל את מפלגה זו בתשלומי מסים, כלומר בזכות הכחירה ואת מפלגה זו לא ככרה, פה מתקה ופה כתבה, הכל בשביל תכסים הבחירות. אם יעריך הקהל את המסים בצדק, יכנים אל קפתו עשרים אלף כתר בכל שנה. הלא חרפה היא, כי בקהלה זו, שישנם בה ששת אלפי בתי אכות יהודים, לא ישלמו אף ארץ כע"כ מס הקהלה. הדובר הגיד, כי יכנס אל ועד הערכת המסים וישגית, שיכניסו משם את החסר. נגד ההאשמה הזאת התמרמר היוב"ר ואמר, כי אין כל משא-פנים ורמאות בהערכת המסים. בתוך ו' אלף בתי האבות ישנם ב' אלפים המקכלים המיכה מקפת הקהל ורוב בעה"ב הם בינונים, שאין ידם משגת לשלם מס. גם מר מרגלית דחה את ההאשמה באמרו, כי אין ד"ר אינגץ לנדא מדבר למוכת הקהל, כ"א אל היציע, המכא סוציאליים. מר שמואל לנדא ענה, כי האפוזיציא מתנהגה כפ"עה: "תבן אין נתן לעבדיך ולכנים אומרים לנו עשו". אין מוצא לכסף ומצות היא רוצה כזול. היוב"ר הוסיף: גם עתה, כשאנו משילים מס רק על העשירים, מגיעות אלינו בכל יום מחאות ופרוטקציות, להקל את עול המס ומה יהיה אם נוציא עוד כ' אלף כתר מירי הבינונים? הן לא נוכל לעכוש את הכרים והכסתות או המנורות של שבת. — ד"ר לוינר אומר, כי יש לדרוש מן הכיר"צ להתיר בשנה הזאת בשעת היוקר להכניס קמח מן החוץ. הלא אין זה אסור אלא מנהג, אולי יתיר הכיר"ד לפקוח נפשות. גם אפשר להחמיר מעט בגבית המסים ובהערכתם, כל איש אמיר יכול לשלם מס קמח לצרך הקהלה. מר פינחס לנדא מציע, כי הקהלה תמכור את הקמח בעצמה ברוח טעט ואם יצטרך בעה"ב הבינוני להוציא בשנה הזאת על מצות כתר אחד יותר בשביל העניים, לא יעיק לו זה ב"ב כמו מס חדש של עשרה כתרים. מר שמואל לנדא מסכים לזה. מר פרץ כהנא מציע, כי הקהל בעצמו יאפה מצות כהוצאתו בשביל העניים. ההצעה הזאת נדחתה מטעם כי יש מחסור בפועלים ואם גם הקהל יאפה, יעלה לו ביוקר יותר מאשר לקנות מצות, כי האופים וכן הפועלים מסהדרים הישב ולא יוכל הקהל להתחרות עמם. וכן נדחתה הצעה מר באומינגר הדומה לזו. ד"ר פישלר הציע, כי סוחר הקמח יקבלו על עצמם להספיק מצות לקהל. גם ההצעה הזאת נדחתה, כי שום סוחר לא יקבל זאת על עצמו. אחרי הוכוח החלט ברוב דעות, לקבל הצטרות מסוחר קמח ולכלתי השתכר כלום בשנה הזאת מן הקמח, באופן שמחיר המצות יהיה בשנה הזאת כמו אשתקד. והשאר יועץ ע"י ועד הקמח.

היוב"ר ד"ר דפאל לנדא הזמין את כל הפרנסים, ללכה עמו לראות את ביה"ח בתקניו החדשים, שהכל נערך בו מחדש, כמו כאחד כה"ח הגדולים בויון. כל דבר קמח וגדול עשוי כפי דרישת המכניקה החדשה ע"פ מומחים, הכל מכוון לתועלתו. החולים שבני רצון, אין מחסור להם דבר. מחלקה מיוחדת נעשתה לילדים, המחלקה לחולים שאין להם תקנה מתוקן מחדש וכן חדר הניתוח. כל המבקרים גם מן המהנגדים הביעו תודתם לד"ר ר' לנדא על מפעלו. — מר יהודה בירנבאום הזמין את חבריו, לבקר גם את בית "אסיפת זקנים", שהוא ראש הח' הזאת. הבית, קנין החכרה, בנוי לתלפיות על ככר רחבת-ידיים על שפת נהר ויסלא, ערוך בכל צרכי האדם להרחבת הדעה. ל"א זקנים ול"א זקנות יכלו שם יתר שנותיהם בניעמים. שם ימצאו מגן ומחסה, מלון, מאכל ומשתה, מאור של גן, בית תפלה, בית מקרא. ב' פעמים בשבוע יבא שמה הרב ר' זעליג הירש שטייף ולומד עמם. המבקרים התפלאו והביעו לראשי הח' את תודהם.

קראקא. אדוני העורך! הן נא רשות גם לבע"ב, שלא זכה להתקבל אל סגל וער מועצת הקהלה, לחות דעתו על הענין העומד עתה פה על סדר היום. טעולם נהגו רבנינו כשנת הרעב, להקל מעט את עול החומרות בפסח. הכל יודעים, כי אפילו בזמננו, שאין הרבנים בקיאים, התירו ככר אף קטניות בפסח בשנת הרעב, ולמה מוכרח כיהר"צ בקראקא להיות "חוכך להחמיר" גם להכניס קמח מן החוץ? או אולי גם הפעם ע"פ פקודה פסקבית"ד את החומרא? איך נוכל להעמים על בע"ב בינונים לשאת עול הפושטים יד? אנו יודעים, שמצב הבינונים קשה הרבה, הרבה מאד, ממצב הפושטים יד. אם ירעבי פקודי הקהלה יצעקו אל אדוניהם ואל מי יצעקו בעה"ב הבינונים? תלתכלית זאת אנו צריכים בקראקא למ' מו"ץ ואף לא לרב אחד? בפסק אחד אמתי רק ע"פ התורה יכול כיהר"צ להסיר פחד הרעב בפסח. ומדוע לא שעו פרנסינו לדרישות רבים, לקבץ כסף בשביל למכור מצות כזול גם לבינונים, או היה שם "פרנסים" יאה להם. לא על הבינונים ישלחו מס, ישנם גם עשירים שאינם משלמים. בע"ב.

מכתב מאמריקה

ניו-יורק. בין הציונים וכל המתענינים בספרות ישראל וביחוד בין יהודי גליציא תנועה וחיים עתה, כי ד"ר נתן בירנבאום הסופר והחושב הוא אורחם. הכנות גדולות עשו לקבלו בכבוד הראוי לו. כולל חברות בני גליציא פה, אשר בו כלולים כמאתים וחמשים חברות, נשא כל ההוצאות דפוסיות רבות יצאו אל הנמל ובידיהן רגלי ציון, אשר הנף הרוח הנה והנה וספינה קטנה נשאה את ראשי הגליצאים אל אנית הארץ, לקדמו בכרכה כטרס יבא. כל עתוני היהודים, אף אלה של המתבוללים, הקדישו לד"ר בירנבאום מאמרים חשובים. בשבוע הבא י"ח לח"ז יערכו לו חג נהדר בהיכל גדול. גם צעירי ציון יערכו לו בנקט מפואר במנהג אמריקה. תכלית כאו היא להכיר את חיי היהודים פה ולקבץ חמר לעבודתו הספרותית. היא ידרוש בזה בדרכו להתעוררות הרוח הלאומי, לידיעת עצמם של היהודים ולשפוח קניניהם וזכויותיהם. גם יהודי רוסיא שוחרים פניו בהתענינות רבה. הוא יבקר פה כל קבוץ צבורי יהודי ואולי יעזר מעט להטיב את המצב הרוחני והרוח הצבורי. — לתכלית הזאת עוכד פה גם בן אינגדורד השוהה בארצנו ותוצאות השפעתו כבר נראו. העברים פה התעוררו, לעשות דבר מועיל קים בעד הספרות להפריחה. העתון השבועי "הלאום" הוא כלי הדבור שלהם. הציונים בעירנו מתענינים עתה ברעיון הוצאת עתון ציוני שבועי או יומון, כי אין פה כל ארגן לציונים וכנראה יתמכו גם בידי העברים, להוציא פה שבועון עברי גדול או יומון. כי ככלל נלהבים פה הציונים בעד שפ"ע וכנראה נשקף עתיד לשפתנו באמריקה. — ענין ההאספות אספה כללית של כל

הקהלות והחברות באמריקה עודנו רחוק מצאת אל הפעל. החברות בעירנו עומדות לבשול לו. מיליון יהודים ישנם בעירנו לברה, יותר מאשר בכל אירפה, מלבד רוסיא ואוסטריא, אבל כלם בהולים על בצעם ואין נפשם לשום דבר כללי ואף קהלה עריין לא הסתדרה פה, כל "מניין" ובית-הפלה הוא קהלה לעצמו. וכיזהר רב השמיון עתה, עת המשבר הגדול, אין עבודה ואין משכרת. לרכבות סובבים הולכי במל ברחובות, לחפש אחרי עבודה כל שהיא, אך לשוא. בכל יום יקרו מקרים שאנשים נופלים מהעלפים אין אונים, כי הש כחם מאפס מוזן. ובעת הרעה הזאת גם חכרות הצרקה הגדולות, "משאריטי" סגרו דלתותיהן ולעניים אבר בל מנום. — ובכל זאת לא נפסק עור זרם אחינו הנודדים הבאים הנה. המצב הרע לא הכחירם וגם בין מחנות הנסים מפה לאירופה בעת הרעה לא נמצא את אחינו היהודי רגיל ככך, גם בארצות אירופה היו עתים רעות ועתים טובות ולא גואש, מומחה הוא היהודי בבטחון ובכח הסבל. ואמנם אין לפחור "כ"י, כי בימי האביב ישוב גם העולם האמריקני למנהגו, הפכריקות השובנה לשאונם והפועלים לעבודתם. — בשמחה מרבית בעירנו ע"ד הקריאה, ששלח ראש בי"ד הרבנים פה הרב הפרופסור שלמה שחטר להרב החכם ר' חיים משרנובויץ מאדסה, הנודע מ"השלח" ככנוי "רב צעיר", לבא הנה וללמוד עם התלמידים ש"ס ופוסקים. אם יבא, אז עתירה תקופה חרשה לבא לרגליו בסדרו הסמינר האורתודקסי הזה, שגם עתה הוא עומד למעלה מכל המוסרים הדומים לו באירפה. — ההנועה בער שמירת שבת מתרחבת. חברה אחרי חברה נוסדה ושכבות היהודים העמלים מתעוררות מתרומה. אבל חסרה ההסתדרות, כמו בכלל בכל ענין צבורי פה וזה מעכב הרבה להתפתחות כל מוסד יהודי. גם העתונים שותקים וזה מזכירני את המצב באונגרן.

שמואל מילה

מקרוב ומרחוק.

שונות. בפלכי לובלין וסיעדלעץ כפוך הרוסית נאסר לפולנים לצאת בנדודי כבוד ובדגלים ובבגדים לאומיים ולשיד שירים לאומיים בחניהם. העובר על הפקודה יענש בני חדשים מאסר. — כולצבורג מת הנסיך הגדול פרידינר מטוסקנא ממשפחת הסיסר בן ע"כ שנה. הוא היה המושל האחרון של מדינת טוסקנא, שאבד את כסאו, כאשר התאחדו כל מדינות איטליא. הוא היה אחי הערצהרצוג יוהן הנעלם ואבי הגרושה השוכבה של מלך זכמן ואחיה לאופלד וולפלינג, שעזב כל חמדת בית אכיו, לחיות חיי אדם פשוט. — בלנדון היתה דמונסטראציא של נשים נגד המניסטריום, לדרוש זכות בחירה לנשים. — החוק לנשל את הפולנים מעל אדמתם באונס בפרוסיא התקבכ בבית הנאמנים הפרוסי בפעם השלישית. — בסכיד משימים האכזרים משקפים על עיני הפרות, להצילן ממחלת התמרון הבאה להן ממראה השלג המכהים. — במקסיקא באמריקה התיכונה אין שום אדם נועל מנעלים ופוזמקאות, הכל הולכים יחף. — ראש האזרחים הוויני ד"ר כווינר חלה שוב. — במכה עיר הקדש של המחמדים מתו יותר מט"ק איש בחולירע. מקרי חולירע קרו גם סמוך לעיר ממלכת טורקיא. — במניסטרום האוסטרי לחנוך התחילה בשבוע הזה אנקטה ע"ד תקן בתי הספר התיכונים, שאינם מתאימים עוד לצרכי העת. — בחפירת מנהרה למסלת הברזל בהינא ע"י אינונידיום חינאים נהרסה המנהרה וק"פ פועלים נקברו חיים. — משלת קנדה אשר לאנגליא באמריקה הצפונית, מזהירה את הממשלות האירפיות, שלא יבאו גולים לארצה, בי אין חפץ בהם ולא ימצאו להם. — אגודת אנשי רוסיא האטמים ושרים רמים התאספו בכתר, לרועץ כמה לכטל את הקונסטיטוציא. החליטו, לשלוח דפיטציא אל הצאר לדרוש ממנו, להשיב את רוסיא לאינתה. — המניסטר הרוסי לחנוך, מאוסמן, הכרח להתפטר, יען איננו ריאקציוני כל צרכו. — באיטליא סמוך למאילנד נתסלח שלשה מסעית מסה"ב יב"ז. ז' איש נהרגו וכ"ז נפצעו. — באוסטרליא נכר עתה החום באופן בכתי רגיל. אדם

ובהמה מתים, שדות מתהבהבים. בתים ויערות בוערים באש בשטח כמה פרסאות. בכללין היתה שוב הפנגה בחוץ.

נצהון הציונים. בבחירות למועצת ההלה בולושוב נצחו הציונים נצחון גדול, כל סנדיסטיהם ממחלקת העם נבחרו, בי הבחירות היו בחירות אמיתיות, בלי תרמית הנהיגה בבחירות אחרות, כי עליהן השגיח ראש ההלה המשכיל העברי אוהב עמו ד"ר איירלכרן, ע"כ לא נעשתה מדה וננלחה האמת, כי היהודים עמנו הם ומאסו בפושעים מוכרי עמם.

גנראל — ראש הקהל. הגנראל היהודי ריטר פון שווייצר כבודסט נבחר למועצת הקהלה שם. הגנראל הזה התפטר מכנוי יען השמיעוהו. בי בתור יהודי לא יוכל לעלות למעלת עקסצלנץ, אם לא ימיר דתו. הוא משתתף בחפץ לב כל עניני היהודים.

עדוארד באכער. בוויין מת המו"ל והעורך הראשי של ה"נייע פרייע פרעסע" עדוארד באכער (בחרו). הוא היה אבי אבות ההתבוללות באוסטריא והשפעתו היתה רבה עד דורו, על הפוליטיקה, על הטעם הספרותי והצבורי וביותר על אחיו המתרחקים מעמם. מלה בני פ. פ. היא תורה שלמה לאנשים האלה. הוא למד להעלים את היהדות ולכונן בה, לחנוק כל עניני יהודי, לרחות כל רגש יהודי, לכטל את כל היהדות מפני שיחה במלה של חכם אחד נכדי. הוא כרא את המפוס הנפלא של עתונים, שבעליהם, סופריהם וקוראיהם יהודים והם דואגים רק בשביל הקתולות ומביאים מאמרים נלהבים על כל חג סתולי, בעוד שעניני יהודי לא יזכר ולא יפקד. וכמו שהג בהיו כן נשאר גם בתמותו. בצואתו צוה, שלא יספידוהו. כי אין לפי כבודו, שיספידוהו הרב בתוך השרים הרמים וחכמי הנוצרים, שלווחו לבית עולמו. כל מה שהיה הרב יכול לספר בשבחו הוא שלא המיר דתו, אבל אין זה מרוב צדקתו, אלא שלא היה לו פנאי לזה מעולם.

עתון יהודי יומי בוויין. הציונים בוויין נכונים להוציא עתון אשכנזי יומי יהודי. אבל יהדותו לא יהיה כזה. שהוא מתכלכל ע"י סופרים נמולים וכסף יהודים והוא עוסק רק בעניני קתולים ובו לכל דבר יהודי, כמו שהיינו הגילים עד כה; העתון יהיה נערך ברוח יהודי בשביל יהודים, אבל ערכו העתוני והספרותי לא יהיה גרוע מערך כל העתונים הגדולים. אם רק חלק מטוראי עתונים אשכנזים מקרע עמנו יחתמו על העתון הזה יוכל להתקיים. באמת עתון כזה נחוצה להסיר מעמנו את המשפט הקרום, כי דבר טוב יכול להיות רק ברוח קתולי.

הריגת יהודי בצבא. כחדש נובמבר האחרון הרג הקפראל באלינא את החיל היהודי מיכל הרישקוביץ. אחרי עונתו אותו כמה שעות באכזריות ידה עליו כסנה רובה והכריזו שחמו והתענגו על יסורי היהודי. המעשה עורר זכות בפרלמנט, שהקלוב היהודי תבע שם מיד המניסטר לצבא את דמי היהודי הנסי. עתה נגמר משפט הרוצח והכריזו העדים העירו. כי לא בצדיה הרג, כי אם בשגנה ובצחוק, ע"כ אין לו דין רוצח. דינו נגמר למאסר קשה שלש שנים ולירידה ממדרגתו. משני רעיו, ששחחו עמו בשחוק היפה הזה, נשפט אחד למאסר קשה כמשך שנה וירדה והשני למאסר לג' חדשים.

אגודת יהודי. בפאריז נתפש היהודי אברהם בוריסוקי, שהשתתף בזכות רבע מיליון כסף הממשלה במסה"ב בטיפלים. השודדים זרקו במכות והרגו ל"ה נפש אדם ולקחו את הכסף, לחיות בו בפאריז חיי עשר ושלוחו, בעוד של"ה נקיים (אנשי צבא ופועלי מסה"ב) נרמסו באדמה. זאת היא האיריאל של גבורי החרות.

חוק חדש נגד גולים באמריקה. בית המחוקקים בארצות הברית דן עתה בחוק חדש נגד הגולים. על פיהו אין להכניס לאמריקה אדם, שאין בידו תעודה משלטון מקומו, כי מעולם לא נענש ואין בו שמי עון, או אדם, שאינו יודע קרוא וכתוב, אין להכניס מעם אחד יותר מחמשים אלה נפש בשנה, אין להכניס אדם פחות מכן מ"ז שנה רק עם אבותיו ואין להכניס אדם, שאחרים שלמו בעדו שכר הספינה. אם יקום החוק הזה, אז יאבד מנום ליהודי רוסיא, כי משם נדרו בשנה שעברה רבע מיליון יהודים לאמריקה ורכים מהם ברחו מפני שנחשדו בעונות פוליטיים ותועודת כשרות לא ישיגו. —

יהודים בשם הקתוליות. בקול המורא שהוציא הפולנים הקנאים לבחירות לועד חמדינה, נאמר: "בבואנו לידי הכרה גמורה, כי התקדמות אמיתית תבא רק בפעולות משותפות של כל שדרות העם. אשר רוכו ככלו שייך לכנסיה הסתולית, לכן צריכים כל יושבי הארץ להתנהג בכל חיי הצבור כרוח המוסר הנוצרי".

תחת הדברים האלה חתומים בין אנטישמיים ידועים גם "הפולנים כני דת משה" ד"ר נתן לוונשטן, ד"ר קולישר, רודולף גאל וד"ר יוסף גלד, שליחי הקהלות היהודיות כנגדיציא במועצת הממלכה. ומה יענו "בכזריהם"?

עליית דם בירושלם. אין פחד! העליה אינה על יהודים, כי אם על נוצרים ולא יפול משערת ראשם ארצה, כי גם הממשלה הטורקית וגם היהודים והערבים אינם מאמינים במה שיאמינו שופטים וחכמים באוסטריא. היונים בנו בית אצל שער סטפן בירושלם ונשים מספרות, כי כל האכנים שהונחו כיום נמצאו ממחרת מונחות על הארץ ולא נודע מי הרם כאשר בדפו נמצאה מערה מתחת לכנין ובה ספר יפה. שדפי דפי זה, הבונים יראו לנגוע בו וכאשר שאלו את השופט יעצם להרוג י"ב נפש אדם ולמלא את המערה דם אדם. וצוענית ספרה, שאביה ואנשים אחרים נעלמו וידוע שהיונים שחטמו.

נצהון ישיבת פרסבורג. בישיבת פרסבורג המאושרה ממעם הממשלה כנימ"ד נכזה של היהודים הנהיגו סדרים חדשים, ככצו את עמדתה. כאשר נשלחו התקנות החדשות אל המניסטרום לאשון, שלחה לשכת הסתדרות הנאורים הות דעתה עזארות הישיבות ובו גנתה את מוסד הישיבות בכלל ותארה אותן בתור מוזיקות ללאומיות המויארות. את המלשינות הזאת פרסמו הנאורים גם בעתונים האונגרים. וככ"ז אשרה הממשלה את התקנות.

בשביל יהודי קראקא. נוכח ע"ד תמצוב בהוצאות לעיר קראקא כמר יועץ העיר ד"ר רפאל לנדא את התנהגות הנהגת העיר עם היהודים. עוד אין אגודות בעלי מלאכה מבבלות יהודים אל תוכן לנגו היהודים. מורים יהודים אין ממנים בב"ס של העיר ולכל היותר ישיבו איזה מרה יהודי בב"ס שכלו יהודים, אין מנוי המורה תלוי לא בכשרון ולא בחכמה אלא בתוערת טביכה, המצכים הנוצרים עושקים את הכריהם היהודים וממלא אל כל היהודים ואין דן דיננו. יזכר הדירות ברחובות הוהודים היא צרה עצומה שאין היהודים יכולים לעמד בה. אם תכנה הנהגת העיר בתים לעניים בתוך העיר לא ירווחו היהודים כלום, כי הם לא ידורו ברחובות הנוצרים בפנים העיר. ליהודים צריכים לנות בתים מיוחדים ברחוב גרעגורשקי הסמוכה לרבע היהודים שם הקרקע בזול. — משנה ראש האזרחים החדש שארסקי מסר לד"ר רפאל לאנדא, מאתם כתר בשביל מזונות לתלמידים יהודים וכלוקת פהם לעניים יהודים.

שאלת ילד: איה הרוח כשאינו נושב? ילד אחר: הוא נחבא כמחנת-הרוח.

משדה הספרות והמדעים.

העמים העתיקים וישראל.

מאת מתתיהו מיוזש.
(המשך.)

מה היתה סבת השנאה? סכתה כסכת כל האנטישמיות. שאיפת היהודים לקים את מהותם והתנשנותם הנצחית עם מחיות נכריות גדולות וחזקות. היהודים היו בעיני הפרסים "כפריה זו שאינה עושה פירות", אף שהיו אכרים עובדים בזעת אפם ואוכלים מיגיע כפם, שבת היום, פסח היום" היו ללעג, רק בשביל אשר "לא נסכי מנן ולא מנסכי לן". זיכוב נופל ככוסו של אחד, זורקו ושותהו ואם אדוני המלך נוגע בכוסו של אחד מהם חובשו ככרקע ואינו שותהו" (מנלה יג:; בפרם היו אותן הסכות, שהלהיבו גם ביון לאש בוערה את הדחיה הטבעית נגד גוע זר ותרכות זרה. אלא ששם יש לנו ספרות שלמה מזמן קדם, כתובה ע"י יונים, המוכיחה זאת. אתעסק בפרוטרוט בזה למטה.

היהודים תחת שלטון הססנידים היו עצם לפני עצמו, נתעב, בלי מגן ומחסה, צבור עומד מחוץ לכל ההסתדרות של הממשלה. היהודים היו כעין ממשלה גרורה ומסויגה בתוך הממשלה הפרסית. אבל הוא נמנע הדבר להבדל לגמרי בלי שום מגע. הן לא חדלו היהודים, למרות הסר זכויותיהם, להיות נתיני פרס. הממשלה היתה צריכה לאיש, באיכה הצבור המתועב והמורחק הזה, לשאת ולתת עמו. ובא-כה כזה היה ריש גלות א. עוד בימות הפרתים היה ראש גולה כזה. כלל היסטורי הוא, שבארצות זומנים, שבהם נגרעו זכויות היהודים, גדלה חשיבות באי כחם אצל המלכות. להרכיב בערי הכירה בימי הביניים היתה חשיבות עצומה. כשנחפכה מלכות רומי לנצרית ונגולו זכויות אזרח של היהודים, עלתה מדרגת הנשיא שבא"י עד חשיבות של סונסול או נציב, ותאר הכבוד היה לו: illustis clarissimus (נהדר, הכי מהולל). עוד היום בממלכת טורקיא, שאין ליהודים שם משפטי אזרח, יש לרכיבים בערים הגדולות תארי כבוד ופיוויכה גדול. יש להם מעלת "עקסצלנץ"—פחיתות היא להממשלה שיהיו לה דין ודברים עם איש פשוט. לאיש כזה נחוצים איזו תארים מכבדים. חלק גדול של נתיני פרס היו ארמים. השפעתם היתה גדולה על מושליהם. לשונם של הססנידים היא למחצה ארמית, ואף אם תצדק דעת אלו, שרק האיראנוגרמים היו ארמים. אבל הלשון הפהלו, היתה פרסית. בכל אופן היתה השפעת ארמים גדולה. זאת מבארת לנו את יחס החצר הפרסי לחכמי היהודים. איפרא הרומז, אמו של שבור מלכא, היתה חוככת את היהדות, היא האמינה. רכל מה דבעיין ממריה יחיב להו' (להיהודים) (תענית כד:) היתה עמלה להוכיח את בנה, כמה חכמי יהודאי' (נדה כז:). איפרא בקשה לעשות מצוות בעזרת חכמי ישראל (ב"ב ה"י:). שבור מלכא בעצמו דבר עם שמואל בחבה (מו"ק כו:), אמיר ומר זוטרא ור' אשי הווי יתבו אבכא רבי איגור (איגור, יודגור השני) (כתובות סא). לפני המלך הזה עמד פעם גם הונא בר נתן (זכחים יט). על הארמים בעצמם לא מעטה היתה השפעת היהדות. שכניהם הבלתי אמצעים של היהודים כבבל היו הארמים. רק השלטון היה שם פרסי. הם, כקרויבים בגזע ובלשון, היו מכבדים את התורה (חולין צב.) וגם בקצת מקומות, כמו מחוזא בימות רכא ור' זירא, היו שכיחים גרים (סדושין עג). אחד מהם היה גם אמרא, איסר גיורא. תחת השפעת ישראל התהוותה בין הארמים דת חדשה. ילידי הארץ בדרום יצרו להם מדת ישראל, ביהר עם ערובו גם של הגנוזים (מנרע) ושארית העכו"מיות האשורית וקוים אחרים מן הנצרות והפרסיות, דת שלמה. הדת ה"מנרעית". מן הדת הזו אנו לומדים, איך נראתה היהדות להארמים שם. כל העולם כאלו סוככ היסטוריה העברית. הגוים אמרו, שירושלים נכנתה מיד אחרי המבול. כל גהר, הראוי למבילה, שמו "ירדן" וכדומה. אבל בכך זאת הלא הורה הנסיון, שכל אלה שקבלו הרבה מן היהודים שנאו אותם יותר מן הזרים הגמורים ונוסף לזה עוד מעט פסיכולוגיה של פושעים (השוה: השומרונים, הנצרים הקדמונים). ע"כ שנאו המנרעים את היהודים שנאת עולם. "אלהא ורוחא דרודשא" הם בעריהם, כמו גם "משיחא" (הנצרי), מויקים. עוד יותר, המצרים הם שונאי ישראל הקדמונים, קורבת הרעה הזו בלכר ככר הספיקה. שהמנרעים חשבו את המצרים לאבותיהם¹⁾ ופסח נעשה אצלם לחג, אבל לזכרון המצרים הנסכעים. חג "מארואנא"²⁾ הנגוד בין ישראל לאלו הארמים המנרעים (הצבעים), המתיהדים למחצה, היה יותר קטמת משפחות, מאשר ריב עמים.

חשיבות ישראל אצל הארמים כנראה הועילה לרומם מעט מעלת חכמי ישראל אצל הפרסים. למרות המצב הנוח, לא נפו היהודים מעולם לעשות פרסום לדתם בסגנון רב. כמו רבים מחכמי א"י אחר התרחבות הנצרות בן גם חכמי ככל לא היו נוחים לקבל גרים. והיו גם מקומות שלא התגור בהם גר כלל, כמו מתא מחסיא (ברכות ז:). במתא מחסיא רפה כח היהדות, ולפנים בטרם בא רב שמה, היו אף היהודים שם כבר נמטעים למחצה. היו שם "ישראל נפישו ואפילו איסור והתר לא הווי ידעי"

¹⁾ Brandt: Mandaische Religion 164
²⁾ l. c. 91.

(אגרת ר' שריא גאון). אימת ההתבודדות גדלה כל כך כבבל הדרומית עד שרב אמר: "מסתפינא מהאי קרא ואברתם כנוים" (מכות ב"ד). יהודי ככל, הודות להתבודדותם הרחם ממרזו התרבות בעולם הקדמי הגדול, לא השתתפו כמהפכה האדירה, שעשתה היהדות הפלשתנית בסגנון גדול במאה וחמישים שנה האחרונות של בית שני, לתמן את העולם באמונת האהדות. היחסים הגזעיים והתרבותיים אשר בבבל היו מפלים מאד את התעורה הזו. אבל שם היה חסר הפלסוף האמתי, אותו גבור הרצון, המכין את המהר והמחרתים של האנושות, המראה את האידה וה"לאן" העמים.

(עוד יבא).

ספרים חדשים.

Giersch: Der Weg zum Frieden. Posen 1907 Verlag von Albrecht Giersch.

כערער בערבה נראה בעינינו הספר הקטן הזה הנכתב ע"י הוזה נוצרי לכבוד אספת השלום, שהיתה בהאג בקיץ שעבר. בעת הגברת ריב האומים וקנאת עם בעם ושנאת כל העולם לעם עולם בא המחבר ומבשר שלום לעמים והוא רואה, שכלם ישאפו לשלום ולצדק, אלא שהאחדות חסרה ואין שלום וצדק בלי אחדות. רבים הם הלשונות והעמים והארצות ואין מרכז מחברם. מי בכלם ראוי להיות המנהיג המאחד והמרכז? פהרון השאלה הזאת היא הדרך האחד לשלום עולם. איזו האמונה שהחבר אותנו? איה המקום הראוי למרכז העולם? ואיזו הלשון, שתהיה אחות בין העמים? והמחבר משיב? האמונה היא אמונה בעתיד מאושר הבנוי על הצדק, בעתיד של "שלום בעולם", היא האמונה המחברת את כלנו. האין זה נרעין כל תקוותינו? איזהו המקום שיחבר אותנו? ירושלים, בירת ארץ היהודים, אם באמת רוצה האנושות בצדק, יחזרו ליהודים את ארצם. אנחנו הגלגים מארצם ועלינו כהכירנו את הצדק נשיבם שמה. המה עם לכדם, ודים המה פה, לאוהרו עוד על שום דבר שהיה להם על שפת הירדן. הרבה נהנו לנו היהודים והרבה נמלו ממנו, מקניינו, שגם הם עמלו הרבה להשיגם. בשוכם לארצם יפרדו ממנו כאח ההולך לקחת נחלתו בארץ רחוקה. לבן נחשב את ארץ היהודים כאדמתנו, בירושלים ניסד את שלום העולם, ירושלים תהי העיר הראשית לכל העולם, כי שם יהיה מכון הצדק. הטורקים לא יפסידו בזה, אדרבה כלנו נשלם להם בעד מרכז השלום, שנכונן בארצם עד שיהנו ברצון את ירושלים, לעשותה לעיר הראשית לכל העולם. והעמים ירימו תרומה מכל המוב והיפה והיקר, לבנות את ירושלים החדשה. כל האמנים הגדולים בעולם יעזרו לזה וכל חמדת העמים, כל סגולה יקרה וכל מבוחר החמר יקחו לפאר את בירת העולם. שום עיר בעולם אל תהי יפה מירושלים. וצירי כל העמים יתאספו פה, להסיר כל פרוד המבדיל בין העמים, לישר כל סכסוך בין המדינות ולהביא את האנושית לשלום בלי קץ. ואיזוהי הלשון לכל העמים, הראויה לחברם? שפת כל העמים תהי השפה העברית, משיב המחבר הנוצרי בפשימות. כי היא יקרה לכלנו, כי בה הונחו יסודות כל סגולותינו ובה דברו כל האנשים הגדולים, שכל העמים מעריצים אותם. אלה שדברו שלום, צדק ואמת לכל העולם דברו עברית, ואחרי שינצחו היסודות האלה לא יקשה לשום אדם ללמוד את השפה הזאת ולעשותה לשפת כל העמים. אלה שיצרו שפות מלאכותיות בונתם היתה טובה, אבל בדרך שקר הלכו. השפות שיצרו הן שפות מתות ושפת עבר חיה וחמה. ככל כתי הספר בכל העולם ילמדו עברית וכל אדם ידענה וידבר בה. או יבינו העמים זה את זה ויפסקו סכסוסי הלשונית. בכל מקום שיש סכסוך בדבר הלשון יעשו את העברית לשפת העם ויחדל הריב. רק ע"י שפת עבר עתידים כל בני האדם להיות עם אחד. — אלו כתב יהודי דברים כאלה אפילו ברמו חשבוהו הכל למשגע או חסר-דעה. אמנם גם על הנוצרי הזה עוד הכל יגיעו ראש. אבל אות הזמן הוא שתוכל מהשבה כזאת לעלות על לב אדם מן הישוב, ואין

האדם הזה בודר עוד. אלא שאין עזר לכל אדם להוציא זאת על דל שפתיו. גם יש מצורינו המרגשים לפעמים באופן אינסטינקטי דברים כאלה וזאת תעזור עוד לחזק שנאהם לנו.

שמעון ארבייט
מאורשים בחדש שבט תרס"ח
סמבור הישנה צשייקאוויצע

חברה "השחר" ברישא מברכה במו"ט את חברה הנכבד מר אליעזר אלווייס לנשואיו. הגנו מברכים את חברנו הנכבד מר אליעזר אלווייס לנשואיו. נפתלי דייללער. אלימלך צוקער — רישא. מר אליה וואקס מברך את חברו מר אליעזר אלווייס במו"ט לחתונתו. מר אברהם שליססער מרישא מברך את רעו מר אליעזר אלווייס לנשואיו.

ברבת מו"ט מקרב לבי אביע בחבה למר אליעזר קרישער לחתונתו עם מרת בילה אבסמפלד משענ-דישוב, יוסף מעטה — יסלא.

מלבי פנימה אביע במו"ט למר אלימלך קרישער מיסלא לחתונתו. ליכש וואגשאל ווארויץ—יסלא.

בשמחה וחדוה מברכים אנו כמזיט את גיסי היקר מר אלימלך קרישער לחתונתו. בן-ציון מייזעלס ורעיתו — יסלא.

הגנו מניש במו"ט מקורות לבי לרעי הנכבד מר אלימלך קרישער לחתונתו. שמואל מהאלער — יסלא.

ממעמקי לבי אביע במו"ט למל"ג מר שמעון בירנפעלד מגלאגוב לבאו בקשר החתון עם אחותי מ' אלטשע. משה נחום קריענער — מיטשין.

ברגשי ידידות אביע במו"ט ממקור לבי למר ישראל פיש ולמרת שפרה סאנדהווי לאריסהם. אברהם סג"ל — סמבור הישנה.

ברגשי אהבה וידידות מקרב לבי אביע במו"ט לידידי ש"ב מר דוד גרעבער מבאריסלאוו לבאו החח צל אפריון עם מ' הענמשא וואלר מברעווב. מאנוס מאלאווער — חירוב.

ברגשי גיל אברך במו"ט את אבותי היקרים מו"ה ראובן חיים ומ' מירל פרידלענדער בפאדוואלא-משיסק לחג יובל חתונתם. ה' עליהם יחיו להפארת ודברכה. לכל משפחהנו. ב. פרידלענדער — לבוב.

הגנו מברך את בת דודי מ' חיה לוי להארסה עם מר פינחס רייך מפרגורווע במו"ט. מו"ט גם להוריה. אברהם שפירא — סומשאווא.

הגנו מברך את חברי מר ישראל גאנו מיסלא לחתונתו עם מ' דבורה פיערציגער מדמביצה. זלמן פעלדבראנד — יסלא.

מחדרי לבי הנני מביע בזה במו"ט לרעי היקר מר שמעון זידמאן מטרנופול לנשואיו את מרת מאלציא בערנשטיין מסקאלאט. מו"ט לאבותיו! גדליהו מרגליות — טרניפול.

הגנו מברכים את ידורנו מר אלימלך קרישער בכמו"ט לנשואיו, בנימין קארן. ליכוש קאלב — יסלא.

Dr. LEON MIRTENBAUM
ZAHNARZT
KRAKAU, Grodzka 6.
ord. 9-12 — 2-5
פאָרצעלאַן-עמאַיל-אונד גאַלדפּלאַמבען, קינסט-ליכע געביססע, קראָנען אונד גאַלדבריקען.

HOTEL SPATZ
Krakau.
דען געזערהייטן יודישען קוויטלייטען דען פראוויץ בערעזי איר טיר מין אללי, בעליבעטע ני רעגאווירטע רעסאראציאן אים אייגענעם הויזען עקע דען באויע-ציארא אונד טעקטאנאסע צו עספעקולירן אים זעלבטן הויזען וואבע איר מיר איר און זייט אללעם קאמפארט איינשענשאט-מעסעס האַלעל אייגענעם טעלעפון. רעסורט שטאדראפאטע שטייטען בהכליה רעסורט אללערליי ביליעטען זעסעליכע בעלייטע אלליקייטען, פילליעטע פרויען.

רעדאקטאר **מ. ספעקטאר**, ארויסגעבער **ש. האכבערג**.
 אבאנאמענטס-פרייז אין אויסלאנד צושיקען טעגליך:
 יעהרליך 12 ר., האלביעהרליך 6.60 ר. מאנאטל. 120
 צו שיקען 3 מאל וועכענטליך צו 2 נומערן:
 א יאהר 9 רובל, א האלב יאהר 4.50, א פיערטעל
 יאהר 2.50 רובל, מאנאטליך 1 רובל.
Red. „UNSER LEBEN“ Warszawa, Wielka 39.

פון דערגאטור. דומא ברענגט „אונזער לעבען“ אויסער דעפעשען
 פון די טעלעגראפן-אגענטור, פון
 איהר ספעציעלען קארעספאנדענט אין דער דומא
 טעלעגראפישע מעלרונגען און נעויע בעריכטען וועגען אלץ
 וואס קומט פאר אין דער דומא און צווישען די דעפוטאטען.
 „אונזער לעבען“ איז בעזונדערס אויפגעקומען צו אדע פראגען
 וואס קהרען זיך אן מיט יורען אין רוסלאנד און אין אויסלאנד.
 „אונזער לעבען“ ברענגט איהרע לעזער פיעל ליטערארישעס
 מאטעריאל: פעליעטאנען, ערעהלונגען ליטערארישע איבער-
 זיכטען, קריטיק, הומאר און דעסגלייכען פון אונזערע בעסטע
 שרייבער.
 בעשטענדיגער מיטארכייטער אין פעליעטאנען-אבטייל-
 לונג איז שלום-עריכס.

עס ווערט אנגענומען דאס אבאנעמענט אויף די טעגליכע צייטונג
אונזער לעבען
 רעדאקטירט מיט הילף פון די בעסטע פובליציסטישע
 און ליטערארישע קרעפטען.
 אויסער די פרישעסטע אינפארמאציעס און ספעציעלע ידיעות
 פון די ערשטע קוועלען, ערקלערט „אונזער לעבען“ אין לייט-
 ארטיקלען און איבערזיכטען אלע פאליטישע און געזעלשאפט-
 ואכע צייט-פראגען, ווי איבערהויפט אלע וויכטיגע פאסירונגען
 לויט אינטערסירען דעם לעזער אלס זיך מענטש און בירגער.

ERSTES SPECIAL-HAUS von ECHTEN
GRAMOPHONE-PHONOGRAPHE

Engros & Endetail
JOSEF WECHSLER
 KRAKAU und WARSCHAU
 in Krakau, Grodgasse 71.

עווגע אויסוואהל פאן יודישען אונד העברעאי שען
 דאָשטען. — עכטער קאָנצערט-גראַמאָפֿאָן מי
 מאַרקע „שרייבענדער ענגעל“ זאַממט 10
 פֿלאַטטען נור 35 פֿלאָריי. ניעמאנד זאָל דיעזע
 בעסטע געלעגענהייט פֿערזיימען.
 פֿרייוואַרנטע עט הויפּטפֿערצייכניססע אויף פֿער-
 לאַנגען גראַטיס אונד פֿראַנקאַ.

„דאס יודישע פאלק“

דיעזער וועכענטליכער זשורנאל הויבט אן וועדער צו ערשיינען פון יאנואר 1908.

דער זשורנאל „דאס יודישע פאלק“ — דער ארגאן פון דער ציוניסטישער
 בעוועגונג אין רוסלאנד — וועט אזוי ווי פריהער זיך אבגעבען מיט די יודישע
 נאציאנאלע אינטערעסען. זיין איינציגער וועגווייזער וועט זיין ביי דעם בעלייכטען
 פון אלע פראגען פון יודישעם געזעלשאפטליכען, פאליטישען און עקאנאמישען
 לעבען — די ציוניסטישע וועלמאנשיאונג.

„דאס יודישע פאלק“ וועט אבגעבען א בעזונדער גרויסען ארט די ענינים
 פון ארץ-ישראל און דער אינפארמאציע פון דעם פלשתינישען לעבען. צו דיעזעם
 צוועק זענען איינגעלאדען געווארען ספעציעלע מיטארכייטער און קארעספאנדענטעס
 פון די אנגעזעהענסטע טהווער אין — פלשתינא.

דאס וואקסען און ענטוויקלונג פון דער ציוניסטישער בעוועגונג אין רוסלאנד
 און אין אנדערע לענדער, די ארכייט פון די צענטראלע אנשטאלטען פון אונזער
 בעוועגונג, פון זייערע קאמיטעס און פון די ארטיגע אינסטיטוטען פון יעדען
 לאנד וועלען זיך אלזייטיג אבשפיעלען און בעלויכטען ווערען אין דער „ציוניס-
 טישער חראָניק“.

וועגען די פראגען פון דער נאציאנאל-יודישער פאליטיק וועלען ווי פריהער
 קומען ארטיקלען פון די אנגעזעהענסטע יודישע פובליציסטען און ציוניסטישע
 טיהער אין רוסלאנד און אין אויסלאנד.

עס וועט פארגרעסערט ווערען די אבטיילונג „פון דער יודישער פרעסע“,
 עס וועלען אין דער צייטיג געדרוקט ווערען קרימישע מאמרים וועגען אלע
 וויכטיגע ערשיינונגען פון דער יודישעם ליטעראטור.

אלע וויכטיגע מאמענטען פון דעם יודישען קולטורעלען לעבען און פון דער
 זעלבסטפערוואלטונג פון די קהלות וועלען בעהאנדעלט ווערען אין דער אבטיילונג
 „יודישע בראַניק“.

אים זשורנאל „דאס יודישע פאלק“ וועלען זיך דרוקען אלע אָפֿיציעלע
 מיטיילונגען פון דער ציוניסטישער אָרגאניזאציע, צירקולארען, פֿינאנציעלע
 בעריכטען א. א. וו.

אין „דעם יודישען פאלק“ נעהמען אַנאָמייל אלע גרעסטע יודישע
 גייסטער און שרייבער. „דאס יודישע פאלק“ האט קארעספאנדענטען אין די גרע-
 סערע פונקטען פון אלע וועלט-טיילען.

בדי צו נעבען די מעגליכקייט די ברייטע שיכטען פון פאלק לעזען אינזער
 בלאט, האבען מיר בעדייטענד פארקלענערט דעם פרייז:
 אבאָנעמענטס-פרייז: אין רוסלאנד, אויף א יאהר 3 רובל, אויף א האלב
 יאהר 1.50 רובל. אין אויסלאנד: אויף א יאהר 4 רובל, אויף א האלב יאהר 2 רובל
 אויף אנדערע מערמינען ווערט דאס אָבענעמענט ניט אנגענומען.

די אדרעסע פון דער רעדאקציע און פון דער קאנטאר:
 Redaction »Das jüdische Volk«, Wilna, Junkersky 31.

דער הערויסגעבער ב. א. גאלדבערג. רעדאקטאר ל. ב. יפה

גמרנו בבית הרפוס הס' המפואר

דבר יום ביומו.

יכיל לכל יום ויום מימי השנה דברים השווים לכל נפש.

תוכן החיבור הוא:

- (א) לידע כל ימי החדשים באיזה יום מימי השבוע יכול לחול ובאיזה לא יחול לעולם.
- (ב) לכל יום ויום דברי תורה השייכים אליו המושבים את הלב ונחוצים לכל רב, דרשן ומגיד.
- (ג) מאורעותיו ותולדותיו של כל יום ויום מה שנעשו ונולדו באותו היום הנוגע לאחינו ב"י עד העת האחרונה, בדרך אשר סלל הגאון יעב"ץ ז"ל בסדרו.
- (ד) ימי פטירת רבנים מגדולי ישראל עד ימנו ומביא הרבה דברי תורה מהם.
- (ה) מראה מקום לשאר חבוריו המדברים מיום המדובר בו.
- (ו) מסגולת הודש זה, צרופו, שבטו ומזלו.

מאת הרב הדרשן ר' חיים קנאלער נ"י מפרעמישלא

בעהמח"ס דרשות פרי חיים, הוספות פר"ח לדרושי רמ"ץ, ביאור פר"ח לחמש מגלות, כבוד חכמים על הורה, בן חלד על מאמרי רבב"ח ואחד השיחים על וכוהו ריב"ל עם סבי דב"א הנדפסים, ומחס אשר נדפסו שניה.

חלק ראשון לימי ששת חדשי הקיץ מניסן עד ראש השנה יכיל 240 עמודים נמצא בבית מסחרנו ומחירו 1 K, למו"ם ראבאט בנהוג.

Amkraut & Freund, Przemyśl.

Newyorker Germania

LEBENSVERSICHERUNGSGESELLSCHAFT.

Versicherungsstand am Schlusse des Jahres 1905	K. 539,686,228.—
Stand der Activa laut Bilans Ende 1905	„ 176,528,370.—
Einkünfte von Assekuranz Prämien und Zinsen 1905	„ 30,748,986.—
Ueberschuss vom Jahresumsatz	K. 2,215,336.—
Reserven v. früheren Jahren für Dividenden	„ 11,718,647.—
	13,934,003.—

Folgende Vorteile bietet die Newyorker Germania ihren Versicherten:
 1) Sie gewährt die ersten Dividenden schon nach Ablauf des ersten Jahres; 2) die Polizzen behalten ihren Wert nach 3 Jahren der Ausstellung sogar wenn die Versicherten durch Selbstmord oder Duell starben, und auch in Fällen, in welchen der Antrag objectiv falsche Deklarationen enthält; 3) Reisen um die ganze Erdkugel unterliegen keinen besonderen Prämien; 4) ebenso brauchen im Kriegsfall die zu den Waffen Berufenen keine besonderen Prämien zu zahlen; 5) nach 3-jähriger Versicherung kann der Versicherte, bei Einstellung weiterer Entrichtung der Prämien, über die Polizze frei verfügen, gemäss der in der Polizze ersichtlichen Instruktion.

General-Agentur für Westgalizien

Sigmund Gleitzmann, Krakau

Jasnagasse 5.

Agenten unter günstigen Bedingungen gesucht.

ערפאלג גאראַנטירט! איבערצייגען זיא זיך! פֿערעספּערינג דער שטעללונג
 בוכפֿיהרונג (אללע מעטאָדען) האַנדעלסקאַרעספּאַנדענט, דייטשע
 שפּראַכלע הרע, קייפֿמ. רעכענען, האַנדעלסקונדע, וואַרענקונדע, געאָ-
 גראַפֿיע, שענשרייבען, וועלטגעשיכטע, סטענאָגראַפֿיע (אללע
 סיסטעמע) א. א. ו. ו. קאַנן יערערמאַנן אָהנע בעזאָג-
 דערע פֿאַרקענטניססע אים ברײַעליכען וועגע אונד
 אין קורצער צייט גרינדליך ערלערנען.

בײַ גלײַכצײטיגער טײלנאַהמע
 אין 4 לערעפֿעכערן, סטענאָגראַ-
 פֿיע גראַטיס.

Kaufmännischer Fern-Unterricht!
 Gründliche
 briefliche Ausbildung
 zum tüchtigen Kaufmann.
 אנפראגען נור געגען רעטורקאָרטע. פֿראַספּעקטע
 א 35 העל. פֿראַבערײַעפֿע א 1.20 קר.
 Erstes commercielles Unterrichts-Institut.—
 Abteilung für briefl. Unterricht
A. WEISSMANN, Podgórze-Krakau H-E.

תמונות וטפוסים

יצא לאור ספר
מאת הסופר החביב הנודע
ש ב ח ו ו א ל ה א ו ו ס ק י
המכיל
שלשים ספורים. מחזות וציורים
מהיי היהודים בגליציה.
מחיר הספר 60 העלער במרקאות, ועם
המשלוח עוד 5 הלר. להשיגו אצל המו"ל:
**S. L. Deutscher, Buchdruckerei
in Podgórze.**
למו"ם ראבאט הגון.

כשר לפסח גאנזע-פעסט

רָאָה עַם אֲנֹכִי גַעקאָכטעס פֿערענדעט
טעגליך פֿרישעס
Juda Zins in Husiatyn (Galizien).
פרייע אונד הכשרים מהרבנים הגאונים
מכערוזאן, מפרעמיסלא ומסטרי זענדע אויף
פֿערלאנגען.

רחתונה ולמשתה.

המשורר הלאומי הנודע הפיטן והמריציא חיים
יוסף באקסענבוים, מחבר הרבה שירים
לירונים, נודע בתור בדחן מודרני, אשר הראה כבר
כחו בחוגי משפחות חסירות ואריסטוקרטיות
לרצון בל שומעיו, מתרשה בזה להודיע, כי מוכן
הוא לכל קריאה על שמחות ומשתאות. ואחראי
הוא אשר כל שומעיו יפיקו רצון. בידו יותר
ממאה מכתבי-תורה ותהלה מגדולי ישראל.
תשלומין כפי ההשואה.
**J. Boxenbaum, Volksdichter
Kolomea.**

ערשטע קראקויער מיט עלעקטרי-
שער קראפט בעמריעבענע
כשרה כשרה
דאמפפזעלבווארען
פאבריק
מיט דען בעסטען מאדערנסטען
מאשינען. ערציגט שענע פרימא
סאלאמי וועראנזעזער, ברוסט שיג-
קען, קרענווירסטעל א. ז. וו. פֿער-
זעהען מיט הכשר של הכיר"צ
דפה. עמפפיעהלט צו
בילדינסטען פרייזען.
אויף פערלאנגען ווירד פרייז-
קוראנטע עט הכשר איינגעשיקט.
Emanuel Glaser
KRAKAU, Bożego-Ciała 8.

זה עתה יצא לאור ספר יקר הערך
(לא נדפסו רק טופטים)
דברי ימי ישראל בתוגרמה
ח"א, משנת ה"א-ר"ם.
ע"פ מקורים נאמנים מכתבי-יד וספרים
נדפסים מהחכם הגדול דורש קדמוניות
ישורון, שלמה א. רוזאנעס מרוסמשיק.
גם נוספה בו ישימה מהספרים, שנדפסו
בתוגרמה מהחכמים הגדולים ד"ר פארנעס
וד"ר מארכס נ"י. — כן נמצא בתוכו
הרבה מכת"י, מגן אברהם" קונטרס
השמות לר' אברהם מוואל משלאָגיק (ניזכר
בס' כנה"ג ו"ג פועד) כן מגלה סאראנוסא
(סאראקסטא) מכת"י ועוד ענינים יקרים.
234 אָקטאוויזשען.
מחירו 7 כתרין. ולמו"ם ראבאט.
L. Schwager & D. Fränkel
Husiatyn, Öster.

שמע ישראל!

קנו
אצלנו אתרוגים מגניזו שבמושבות בארץ ישראל, שהם האתרוגים
המיוחדים בכשרותם שבכל העולם, העומדים תחת השגחה הרב הגאון
הצדיק המפורסם רבי אברהם יצחק הכהן קוק שליט"א אב"ד דיפו
והמושבות תוב"א.
חדלו
למסר את כספכם לנכרים בעד אתרוגים מורכבים ופסולים כידוע לכל
העולם, שאסור לברך עליהם.
ינסה
נא מי מהסוחרים להראות בעוברות גלויות, כי נמצאים בעולם עוד
אתרוגים כשרים מבלעדי אתרוגי אגודתנו, פרי עץ הדר".
וכבר
ידוע לכל, כי אתרוגנו הנם גם יפים ומבודרים עד להפליא ונמכרים
באותו המחיר של האתרוגים הנכרים.
ושימו
זאת על לבכם, כי ע"י העמל הזה יכולים להתקים חמשת אלפים
משפחות מישראל על אדמת ישראל על יגיע כפם.
דרשו
נא מאתנו את החוברות והתעודות מגאוני וגדולי ארץ ישראל, שנשלח
חנם לכל דורש והוכחו באמתת רבוינו.

אגודת "פרי עץ הדר"

מבעלי הגנים של האתרוגים הכשרים ממושבות אחינו בארץ ישראל.
האדריסה: Gesellschaft »Pri Ez Hadar«, Jaffa, Palästina.

ספרי רמוד שר הפירמא הישנה

A. FAUST, KRAKAU

למוד הקריאה וסדר התפלות לנערי ישראל מתורגם בלשון פולנית
ע"י ש. זייבנער מורה הדת ולשון עבר בקראקא.
מחירו מכורך 60 הלר.

המדבר, מסול לשון עבר ע"פ ד"ר אהן, מהרורה חדשה ג' חלקים.
מחיר כל חלק כתר אחד.

א) גמרא למתהילים, בו כלולים כל דרכי הגמרא מן הקל אל החמור,
על ידו יתפתח שכל הנער, להתרגל ולהבין
כהיות דאביו ורבא. עם באור רחב, שעל ידו יהיה נעור התלמיד להבין דברי
הגמרא. ונוסף בו מלון תלמודי זארגאני, המבאר מלים הלמודיים קשים
הנמצאים בספר הזה ע"פ א"ב. מחירו 1.30 כתרין.

ב) גמרא לתלמודים, בו כלולים דברי הגמרא היותר מפולפלים,
למען יתחדד שכל הנער, להבין את הענינים
היותר גשגבים. הגמרא לתלמודים הוא עם פירש"י בשלמות, וגם בו נוסף
מלון תלמודי זארגאני, כנ"ל. 1.45 כתרין.

ג) סוגות הגמרא, עם פירש"י ותוספות, בו יבואו סוגיות שלמות
הבנויות על יסוד משא ומתן פלפולי, נועד לנערים,
שכבר יש להם ידיעה ממשית להבין סוגיא שלימה בכל מקצעות הש"ס. בסופו
נדפס קובץ חדשים והוא ילקוט חדש מגדולי מפרשי הש"ס אנשי השם, לחדד
בהם את שכל הנער. מחירו 2 כתרין. אחרי אשר יגמר התלמיד את ג' ספרים
האלה, יכול לילך לבטח דרכו, בלמדו בעצמו במסכתות הש"ס בלי עזר המורה.
בכל ג' האלה ישנם גם פרקי אגדה, כהם נכללו מדות, מוסר ודינים, בכדי
שיקלוש הנער הלומד את המאור שבתורה.

כל אלה נערכו ונסדרו על ידי: **יעקב גאלדמאן** איש פינסק.
הממכר הראשי הוא אצל **א. פויסט בקראקא**. — למוכרי ספרים רכמ.

מודטה נחוצה לעוברי אורת.
אתכד בזה להודיע לכל הנוסעים הנכבדים, כי העתקתי את בית-
מלוני, שהי' לי עד כה ברחוב מנישא, לביתי העומד ברחוב
דאָבראמילער-שטראסע נומר 3 אם טהאָר ומיום 4-מען נאָוועמבער
הבע"ל יהי' א"י"ה בית-מלוני שמה, פתוח בחדרים יפים ומרוחים
נחמדים למראה, וארוחת ארוחת המיד, תהי' ערוכה לפני כל העוברים
ונוסעים דרך עירנו, במאכלי מעדנים וככל מיני משקאות היותר
טובים, ערבים לחיך טועמם, בנקיון גדול ובהכלית הכשרות, כאשר
יעידון ויגידון עלי האורחים הנכבדים בעצמם, אשר כבר בקרו
אותי ער היום, ואשר יבקרוני הלאה ברצות השם, והגני עומד הכן
ככל עת לשרת את כל הבאים תחת צל קורתו על צד היותר טוב
וכאופן היותר מועיל.
משה ראטהמאן, האצעל עש רעסצוירא ציאן
פרעמישלא, דאבראמילער שטראסע 3.
כתובתי:
M. Rothmann, Przemyśl, Dobromilerstr. 3
Hotel & Restauration.

זרגון ולשון-עבר

(ל"מ משניהם היתרון)

כן שם הספר — המכיל י"ג פרקים
גדולים — שיצא עזה לאור, הנותן פתרון
לשאלה האקטואלית עפ"י מופתים הסמו-
רים ומדעיים, כאופן שכל הכתות והצדדים
ימצאו חפץ בו.

מחירו כתר ועשר אגורות (1 K 10 h)
וישולח חפשי.

להשיגו אצל המחבר והמו"ל:

M. J. HEILMANN

Podgórze, Józefinska 24.

העומר!!

קבץ ספרות-מדעי י"ל בא", כבר הופיע
כ' החלקים של הכרך הראשון.

מחירים: 4.60 קר. עם פארטא 4.90 קר.
להשיגם אצל:

M. Ehrlich, Podgórze, Salinarna 5.

די ניעסטע ביכער!

- 30 רי יודישע אוצרות, רבניצקי
 - 15 שטריקס, וייער בעריטונג און נוצען
 - 40 שטוטנ, קאנגרעס און וויגע פראבלעמען
 - 1.30 רי יודישע ארבייטער אין רוסלאנד
 - 60 הערשעלעס ארבייטער-ליעצער
 - 3.— מענדעלע מו"ם יובילעאום אויסג. I באנד
 - 30 געדאנקען און מאָטיווען
 - 10 וואס אויזונס דער יוד. ארבייטער
 - 90 גאט פון נקמה דראמא, אש
 - 90 משיחיס צייטען, דראמא, אש
 - 1.25 גאט, מעניש און טייוועל, דראמא, גארדין
- צו בעקומען אין דער ביכער-אגענטור פֿון:
M. Ehrlich, Podgórze, Salinarna Nr. 5.

מכתבים ללמד

ערכתי לי שיטה שלמה ומסוימה
להורות תלמידים את השפה העברית
מרחוק עפ"י מכתבים. המתלמידים יוכלו
לרכוש להם את השפה על נקלה ולבוא
בה לידי שלמות בכל מקצעותיה, בדקדוק,
בכתיבה, בקריאה ובדבור. פרוספקט
חנם. מכתב לדוגמא חצי הכתר במרקאות.

שבה וואלקאווסקי

Krakau, Miodowa 9

רוסישער טהעע

פֿאָן 4 ביז 10 קראָנען פֿער קילאָ בייא
Apermann, Brody
Postfach 25.

מהות המוסר

מאת ישראל סירקיס

המחבר העברי הזה סלל דרך חדשה
בפילוסופיה והוא מגלה תעלומות חכמה
במסתרי נפש האדם. הוא חיפש כל רזי
הסבות, שגרמו את הרעות המוסכמות
בתורת המוסר של סדר החברה. הוא
מהפך את כל השקרים המוסכמים ומעמידם
על אמתתם, קורא לכל בלל אנושי בשמו
האמתי ומראה מקורו. המחבר הוא פילוסוף
עמקן ובכ"ו בעל סגנון פשוט ומוכן לכל.
בכל פרק ופרק הוא מגלה המון אמתיות
מפליאות ומחכימות. ספר בזה לא נכתב
בתוכנו זה מאות בשנים. המחבר כאוסמ-
ריא נמסר ל"המצפה".

מחירו 1.40 כתרין עם פרמא ע"י
הארמיניסמריציא של "המצפה".

Wyd.: **Naftali Hof.**
S. M. Lazer.
Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer.
Drukiem S. L. Deutschera w Podgórzu